

Masarykova univerzita
Právnická fakulta
Katedra mezinárodního a evropského práva

Habilitační práce

**ROLE VEŘEJNÉHO ZÁJMU
V MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ ARBITRÁŽI**

2019

JUDr. Klára Drličková, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem habilitační práci nazvanou Role veřejného zájmu v mezinárodní obchodní arbitráži zpracovala sama. Veškeré zdroje, které jsem ke zpracování této práce použila, byly citovány a jsou uvedeny v seznamu zdrojů.

V Brně dne 2.9.2019

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. JUDr. Naděždě Rozehnalové, CSc. za dlouholeté odborné vedení. Rovněž bych ráda poděkovala svým rodičům za veškerou péči a podporu, kterou mě zahrnuli a zahrnují, a svému partneru Miloslavovi za lásku, toleranci a smysl pro humor, kterých se mi od něj stále dostává. Můj dík rovněž patří kolegům (nejen z katedry) a přátelům.

Komentář

Tato práce je rozšířenou podobou části monografie *Role veřejného zájmu v mezinárodní obchodní a investiční arbitráži*,¹ která byla výsledkem projektu financovaného Grantovou agenturou České republiky. Autorka sama zpracovala celou kapitolu I této monografie, je spoluautorkou úvodu a závěru. Toto je rovněž uvedeno na straně V monografie. Oproti monografii byly dílčím způsobem doplněny kapitoly 1, 2, 4, 6 a 7 této práce (v monografii jde o části 1, 2, 4, 5 a 6 kapitoly 1). Nové jsou pak kapitoly 3 a 5 této práce. Vynechána pak byla část 3 kapitoly 1 monografie.

Commentary

This thesis is an extended version of the part of the monograph called *The Role of Public Interest in International Commercial and Investment Arbitration* which was the result of the project funded by the Czech Science Foundation. The author herself wrote the whole Chapter I of this monograph, she is co-author of the Introduction and Conclusion. This is also stated on the page V of the monograph. Compared to the monograph, Chapters 1, 2, 4, 6 and 7 of this thesis have been amended (in the monograph these are Parts 1, 2, 4, 5 and 6 of Chapter 1). Chapters 3 and 5 of this thesis are new. Part 3 of Chapter 1 of the monograph was omitted in this thesis.

¹ NOVÝ, Zdeněk a Klára DRILIČKOVÁ. *Role veřejného zájmu v mezinárodní obchodní a investiční arbitráži*. Praha: C. H. Beck, 2017.

SEZNAM ZKRATEK

Anglický Arbitration Act	Arbitration Act 1996, Anglie a Wales
Australský International Arbitration Act	International Arbitration Act 1974, Act No. 136 of 1974, Austrálie
Evropská úmluva o obchodní arbitráži	Evropská úmluva o obchodní arbitráži ze dne 3. srpna 1964, vyhl. č. 176/1964 Sb.
EU	Evropská unie
Francouzský CPC	Code de Procédure Civile, Francie
HK ČR a AK ČR	Hospodářská komora České republiky a Agrární komora České republiky
ICC	International Chamber of Commerce (Mezinárodní obchodní komora)
IBA	International Bar Association
ILA	International Law Association
Insolvenční zákon	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
Milánská pravidla	Rozhodčí pravidla Milánské arbitrážní komory z roku 2019
Nařízení 1/2003	Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy
Nařízení Brusel I bis	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

Nařízení Brusel I	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení o insolvenčním řízení	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení (přepracované znění)
Nařízení Řím I	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)
Nařízení Řím II	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)
Německý ZPO	Zivilprozessordnung, Německo
Novozélandský Arbitration Act	Arbitration Act 1996, Public Act 1996 No 99, Nový Zéland
Newyorská úmluva	Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů ze dne 10. června 1958, vyhl. č. 74/1959 Sb.
Oznámení Komise o spolupráci	Oznámení Komise o spolupráci mezi Komisí a soudy členských států EU při používání článků 81 a 82 ES.
Pravidla ACICA	Rozhodčí pravidla Australského centra pro mezinárodní obchodní arbitráž z roku 2016
Pravidla CIETAC	Rozhodčí pravidla Čínské mezinárodní ekonomické a obchodní rozhodčí komise z roku 2015
Pravidla DIS	Rozhodčí pravidla Německého institutu pro rozhodčí řízení (DIS) z roku 2018

Pravidla ICC	Rozhodčí pravidla Mezinárodní obchodní komory z roku 2017
Pravidla LCIA	Rozhodčí pravidla Londýnského mezinárodního arbitrážního soudu z roku 2014
Pravidla SCC	Rozhodčí pravidla Arbitrážního institutu Stockholmské obchodní komory z roku 2017
Pravidla UNCITRAL	Rozhodčí pravidla UNCITRAL ve znění z roku 2013
Pravidla UNCITRAL o transparentnosti	Pravidla UNCITRAL o transparentnosti v rozhodčím řízení mezi státem a investorem na základě smlouvy, účinná od 1. dubna 2014
Rakouský ZPO	Zivilprozessordnung, Rakousko
Rozhodnutí Eco Swiss	Rozsudek Soudního dvora ze dne 1. června 1999. Eco Swiss China Time Ltd proti Benetton International NV. Věc C-126/97
Římská úmluva	Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy ze dne 19. června 1980, sděl. č. 64/2006
SCC	Stockholm Chamber of Commerce (Stockholmská obchodní komora)
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie

Směrnice 2014/104	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži
Soudní dvůr	Soudní dvůr jako součást Soudního dvora Evropské unie
Švédský zákon o rozhodčím řízení	Lag (SFS 1999:116) om skiljeförfarande, Švédsko
Švýcarský IPRG	Budengesetz über das Internationale Privatrecht (Loi Fédérale sur le droit international privé, Legge federale sul diritto internazionale privato), Švýcarsko
Švýcarská pravidla	Švýcarská pravidla mezinárodní arbitráže z roku 2012
Trestní řád	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
Trestní zákoník	Zákon č. 40/2009, trestní zákoník
UNCITRAL	Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo
Vídeňská pravidla	Rozhodčí pravidla (Vídeňská pravidla) z roku 2018
Vzorový zákon UNCITRAL	Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži z roku 1985, doplněný v roce 2006
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Zpráva ILA

Final ILA Report on Public Policy as a Bar
to Enforcement of International Arbitration
Awards

ZRŘ

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení
a o výkonu rozhodčích nálezů

3 PLATNOST A ROZSAH ROZHODČÍ SMLOUVY A VEŘEJNÝ ZÁJEM

3.1 Úvod

Existence rozhodčí smlouvy je jedním ze základních znaků mezinárodní obchodní arbitráže. Možnost realizace rozhodčího řízení pro konkrétní spor se odvíjí od existence platné rozhodčí smlouvy. Aby měl rozhodce pravomoc určitý spor projednat, musí být arbitrabilní a musí spadat do rozsahu existující a platné rozhodčí smlouvy.

Z předchozí kapitoly vyplývá, že okruh arbitrabilních sporů roste. Rozhodci mohou řešit i spory, které se dotýkají veřejného zájmu. Je nutné v těchto případech počítat i se specifiky, pokud jde o existenci, platnost a rozsah rozhodčích smluv? Smyslem této kapitoly není komplexně analyzovat otázku existence, platnosti a rozsahu rozhodčí smlouvy. Stručně bude nastíněna zásada separace rozhodčí smlouvy a otázka práva rozhodného pro platnost (materiální) rozhodčí smlouvy. Následně se zaměřím na specifické otázky, které vyvstávají v kontextu sporů dotýkajících se veřejného zájmu. I zde se budu zabývat spory vyžadujícími aplikaci pravidel hospodářské soutěže (EU), spory dotčenými trestnými činy s důrazem na korupční jednání a spory souvisejícími s insolvenčním řízením.

3.2 Zásada separace/autonomie rozhodčí smlouvy a její význam pro mezinárodní obchodní arbitráž

Jak již bylo uvedeno, rozhodčí smlouva má v praxi nejčastěji podobu rozhodčí doložky, která je součástí smlouvy hlavní. Pro vztah rozhodčí doložky a smlouvy hlavní je klíčová zásada separace. Zásada separace je jednou ze základních a široce respektovaných zásad rozhodčího řízení.² Podle této zásady představují rozhodčí doložka a smlouva hlavní dvě samostatné smlouvy. Neplatnost smlouvy hlavní tak automaticky nezakládá neplatnost rozhodčí doložky.³ To ale neznamená, že rozhodčí doložka nemůže být stížena stejným důvodem neplatnosti. Z této zásady rovněž vyplývá, že rozhodčí smlouva se může řídit jiným právem než smlouva hlavní.⁴ Otázkou je, zda je možné tuto zásadu vztáhnout i na existenci rozhodčí doložky. Pokud smlouva hlavní neexistuje, lze předpokládat, že neexistuje ani rozhodčí doložka v ní obsažená. Nemusí tomu tak ale být vždy.⁵ Pouhá námitka neexistence smlouvy

² Pokud bychom přijali existenci arbitrážního právního řádu, byla by zásada separace zcela jistě jeho součástí.

³ Za všechny viz článek 16 odst. 1 Vzorového zákona UNCITRAL.

⁴ K této zásadě blíže viz např. ROZEHNALOVÁ, 2013, op. cit., s. 134–139; POUDRET, BESSON, 2007, op. cit., s. 132–147; LEW, MISTELIS, KRÖLL, 2003, op. cit., s. 101 – 107; GAILLARD, SAVAGE, 1999, op. cit., s. 197–240; BORN, Volume I, 2014, op. cit., s. 349–471.

⁴ BORN, Volume I, 2014, op. cit., s. 464.

⁵ STEINGRUBER, 2012, op. cit., s. 93; WAINCYMER, 2012, op. cit., s. 133–134.

hlavní nezbavuje rozhodce bez dalšího pravomoci. Pokud navíc bylo zahájeno rozhodčí řízení, mezi stranami evidentně existuje spor, tzn. jedna ze stran existenci smlouvy i rozhodčí doložky předpokládá a druhá je popírá.⁶ Rozhodce tak musí (a má k tomu i pravomoc) posoudit existenci rozhodčí doložky. Za normálních okolností však konsenzus ohledně smlouvy hlavní představuje zároveň konsenzus ohledně rozhodčí doložky. Ve většině případů bude jediným důkazem o existenci rozhodčí doložky souhlas stran se smlouvou hlavní.⁷

Se zásadou separace úzce souvisí zásada pravomoc – pravomoc, dle které mají rozhodci pravomoc rozhodnout o své pravomoci, což zahrnuje i posouzení existence, platnosti a rozsahu rozhodčí smlouvy.

3.3 Právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu⁸

Otázka práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu představuje jednu z nejdiskutovanějších otázek mezinárodní obchodní arbitráže, na kterou stále neexistuje jednotná odpověď. Určení práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu je silně ovlivněno specifickou povahou rozhodčí smlouvy, která osciluje mezi procesním institutem na straně jedné a klasickou smlouvou na straně druhé. Ačkoli autorka této práce akcentuje jurisdikční povahu rozhodčího řízení, zastává názor, že rozhodčí smlouva je institut se smluvním základem. Nelze však popřít její účinky, které směřují do oblasti procesní.⁹ Procesní právo jednotlivých států však pravidelně neupravuje všechny prvky rozhodčí smlouvy. Ty je tak nezbytně nutné hodnotit pohledem práva hmotného (smluvního). V případě mezinárodní rozhodčí smlouvy je tak nutné se vypořádat rovněž s kolizní problematikou.

Jak vyplývá z předchozí kapitoly, určení práva rozhodného pro arbitrabilitu podléhá jiným úvahám, tedy jinými slovy se arbitrabilita neřídí právem rozhodným pro rozhodčí smlouvu. To samozřejmě neznamená, že právo rozhodné pro arbitrabilitu a pro rozhodčí smlouvu nemůže být totožné. Samostatně je nutné přistupovat rovněž k formě rozhodčí smlouvy a způsobilosti stran uzavřít rozhodčí smlouvu (viz předchozí kapitola).¹⁰ Pro účely této práce

⁶ ROZEHNALOVÁ, 2013, op. cit., s. 136.

⁷ STEINGRUBER, 2012, op. cit., s. 94.

⁸ Otázce práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu se autorka detailně věnovala ve svém článku, ze kterého vychází i tato část habilitační práce. Viz DRLIČKOVÁ, Klára. Law Applicable to Arbitration Agreement – „Lex Arbitri“ or „Lex Causae“ of the Principal Contract? In: BĚLOHLÁVEK, Alexander J., ČERNÝ, Filip a Naděžda ROZEHNALOVÁ (eds.) *Czech (č) Central European Yearbook of Arbitration Volume III*. New York: JurisNet, LLC, 2013. s. 71–87.

⁹ Viz i ROZEHNALOVÁ, 2013, op. cit., s. 132; WAINCYMER, 2012, op. cit., s. 130.

¹⁰ To mimo jiné dokládá i Newyorská úmluva v článku II a V odst. 1 písm. a). Viz také § 117 ZMPS.

je podstatné, že do působnosti práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu spadají otázky existence, platnosti (materiální) a rozsahu rozhodčí smlouvy.

Otázka práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu je upravena několika zdroji. Jedná se zejména o článek V odst. 1 písm. a) Newyorské úmluvy, článek VI Evropské úmluvy o obchodní arbitráži, výslovnou úpravu obsaženou v národních úpravách rozhodčího řízení či judikaturu národních soudů. Pouze národní soudy jsou přímo vázány článkem V odst. 1 písm. a) Newyorské úmluvy a článkem VI Evropské úmluvy o obchodní arbitráži. Nejsou-li použitelná, použijí soudy své národní úpravy. Pokud jde o rozhodce, ti budou obvykle vycházet z pravidel obsažených v lex arbitri.

Právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu je určováno nezávisle na určení práva rozhodného pro smlouvu hlavní, resp. meritum sporu. Obecně lze rozlišit dva přístupy k určení práva rozhodného pro platnost rozhodčí smlouvy. Prvním z nich je přístup kolizní, který v praxi dominuje. Druhým je pak specifický přístup k platnosti rozhodčí smlouvy, který existuje například ve Švýcarsku nebo ve Francii.

Právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu je obvykle určováno následujícím postupem: výslovná volba práva, implicitní volba práva, právo rozhodné v případě absence volby práva. Je široce respektováno, že strany si mohou právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu zvolit. Tato možnost plyne z článku V odst. 1 písm. a) Newyorské úmluvy, článku VI Evropské úmluvy o obchodní arbitráži i z národních úprav.¹¹ Volba práva může být výslovná či implicitní. S ohledem na to, že rozhodčí smlouva má zpravidla podobu rozhodčí doložky, strany zřídka výslovně volí právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu.

Pokud jde o implicitní volbu, existují dvě možné indicie, ze kterých by bylo možné volbu dovodit – volba práva pro smlouvu hlavní a volba místa konání rozhodčího řízení. Pokud jsou součástí smlouvy obě tato ujednání, je třeba posoudit, které představuje dominantní indicii. Obě varianty mají svoji podporu v teorii a praxi.¹² Dle názoru autorky představuje volba místa konání rozhodčího řízení silnější okolnost, a to z následujících důvodů: zásada separace rozhodčí doložky, povaha a účel rozhodčí doložky a převažující názor o určení

¹¹ Výslovná úprava je obsažena například v článku 48 švédského zákona o rozhodčím řízení nebo článku 178 odst. 2 švýcarského IPRG. Tato možnost je však uznávána i v řadě dalších států – přehled viz BORN, Volume I, op. cit., s. 568–578. V České republice je otázka práva rozhodného pro mezinárodní rozhodčí smlouvu řešena v § 117 ZMPS. Dle tohoto ustanovení je právem rozhodným pro rozhodčí smlouvu právo státu, kde má být vydán rozhodčí nález. Ačkoli to § 117 ZMPS výslovně neuvádí, je přijímáno, že strany si mohou právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu zvolit. Viz např. BĚLOHLÁVEK, 2012, op. cit., s. 1256.

¹² Viz např. DRLIČKOVÁ, Law Applicable to Arbitration Agreement – „Lex Arbitri“ or „Lex Causae“ of the Principal Contract?, 2013, op. cit., s. 76–78.

práva rozhodného v případě absence volby (viz dále). Bude však vždy nutné zkoumat ustanovení smlouvy a okolnosti případu.¹³ Pokud je ze smlouvy zjevný úmysl stran použít právo rozhodné pro hlavní smlouvu také na rozhodčí doložku, volba práva rozhodného pro hlavní smlouvu je silnější indicií implicitní volby práva. V případě absence volby práva je dle převažujícího názoru rozhodným právo místa konání rozhodčího řízení, ačkoli rozhodci či soudy za tímto účelem aplikují různé kolizní normy.¹⁴

Jak bylo uvedeno, kromě klasického kolizního přístupu existují i specifické přístupy, pokud jde o právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu. Prvním z nich je přístup švýcarský. Ten rovněž vychází z kolizní metody, jde však o krok dále. Ustanovení článku 178 odst. 2 je alternativní kolizní normou. Nabízí více právních řádů, kdy stačí, je-li rozhodčí smlouva platná alespoň dle jednoho z nich.

Od kolizní metody se pak zcela odpoutává přístup francouzský. Počátky tohoto přístupu lze datovat do 70. let 20. století. Judikatura francouzských soudů vytvořila autonomní hmotněprávně pravidlo mezinárodního rozhodčího řízení. Podle tohoto pravidla je rozhodčí smlouva právně nezávislá na smlouvě hlavní a její existence a účinky jsou posuzovány s ohledem na imperativní normy francouzského práva a mezinárodní veřejný pořádek podle společného úmyslu stran bez nutnosti aplikovat národní právo.¹⁵ Platnost rozhodčí smlouvy tak podléhá pouze kontrole francouzského mezinárodního veřejného pořádku. Účelem tak není zcela vyloučit kontrolu rozhodčí smlouvy, pouze ji omezit na základní požadavky spravedlnosti.¹⁶ Toto pravidlo odráží autonomní přístup k rozhodčímu řízení. Není však mezinárodně respektováno.¹⁷

3.4 Význam práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu

Jak již bylo uvedeno, určení práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu umožňuje rozhodcům (a případně soudům) posoudit existenci a platnost rozhodčí smlouvy, případně její rozsah. Na otázku existence a platnosti rozhodčí smlouvy je nutné použít normy hmotného práva.

¹³ Rozhodnutí High Court, Anglie a Wales ze dne 28. června 2007, C proti D. In: *British and Irish Legal Information Institute* [online]. [cit. 2019-05-31].

¹⁴ Blíže viz DRLIČKOVÁ, Law Applicable to Arbitration Agreement – „Lex Arbitri“ or „Lex Causae“ of the Principal Contract?, 2013, op. cit., s. 78–81.

¹⁵ K tomuto závěru dospěl Cour de Cassation ve známém rozhodnutí Comité populaire de la municipalité de Khoms El Mergeb proti Dalico contractors. K tomuto rozhodnutí viz např. GAILLARD, SAVAGE, 1999, op. cit., s. 230; POUURET, BESSON, 2007, op. cit., s. 145.

¹⁶ GAILLARD, SAVAGE, 1999, op. cit., s. 233.

¹⁷ POUURET, BESSON, 2007, op. cit., s. 146–147.

Ve většině právních řádů na rozhodčí smlouvy dopadnou normy obecného smluvního práva.¹⁸

Základním předpokladem existence rozhodčí smlouvy je dosažení konsenzu stran, tedy souhlasného projevu vůle. Konsenzu musí být dosaženo ohledně základních náležitostí rozhodčí smlouvy – přenosu pravomoci k řešení sporů z obecných soudů na rozhodce a vymezení sporu nebo okruhu sporů (nejčastěji vymezením právního poměru, ke kterému se rozhodčí smlouva váže), na který se rozhodčí smlouva vztahuje.¹⁹ Tyto náležitosti jdou napříč právními řady; není však vyloučeno, že některé právní řady nebudou vyžadovat další. Vliv na existenci či platnost rozhodčí smlouvy tak budou mít zejména vady vůle a jejího projevu. Podle českého práva o rozhodčí smlouvu nepůjde, chybí-li vůle nebo vůle není vážná. O rozhodčí smlouvu rovněž nepůjde, je-li projev vůle neurčitý či nesrozumitelný, ledaže lze zjistit jeho obsah výkladem. Pomineme-li formu a způsobilost stran, bude rozhodčí smlouva dle českého práva mimo jiné neplatná, pokud by se přičila dobrým mravům nebo by odporovala zákonu.

Řídí-li se rozhodčí smlouva národním právem, i na její interpretaci bude nutné použít obecná pravidla o interpretaci právních jednání. Právní řady zpravidla neobsahují specifická pravidla pro výklad rozhodčích smluv. Literatura a praxe rozhodčího řízení zdůrazňuje následující pravidla interpretace rozhodčích smluv: nutnost interpretace rozhodčí smlouvy v dobré víře, efektivní interpretaci a pravidlo *contra proferentem*. Nutnost interpretace v dobré víře znamená, že skutečný úmysl stran by měl vždy převážet nad tím projeveným, pokud se liší. To znamená, že prohlášení stran musí být vykládána v dobré víře, přičemž je nutné vzít v potaz chování stran, které předcházelo i následovalo uzavření rozhodčí smlouvy. Efektivní interpretace znamená, že přednost má dostat interprete, která dává slovům význam, před interpretací, která by vedla k opačnému výsledku.²⁰ Ke stejným výsledkům se však lze zpravidla dostat aplikací národních pravidel interpretace právních jednání.

V minulosti byly rozhodčí smlouvy vykládány spíše restriktivně. V současné době je trend opačný, především pokud jde o rozsah rozhodčí smlouvy. Tady je však nutné počítat s rozdíly mezi rozhodci a soudy. Panuje však shoda na tom, že extenzivní interpretace může nastoupit pouze tam, kde bylo zjištěno, že strany skutečně projevily vůli řešit spory v rozhodčím řízení. Rozhodčí smlouva přenáší pravomoc k rozhodování určitého sporu či

¹⁸ STEINGRUBER, 2012, op. cit., s. 81.

¹⁹ Ibid., s. 113–114.

²⁰ STEINGRUBER, 2012, op. cit., s. 126–127; WAINCYMER, 2012, op. cit., s. 140–142

okruhu sporů z obecných soudů na rozhodce. Není tak podstatná pouze její existence a platnost, ale i rozsah. Rozhodčí smlouvy by tak měly být vykládány neutrálně (ani restriktivně ani extenzivně), ať už jde o jejich existenci a platnost nebo rozsah.²¹

3.5 Spory vyžadující aplikaci pravidel hospodářské soutěže

3.5.1 Neplatnost rozhodčí smlouvy pro rozpor s pravidly hospodářské soutěže

V předchozí kapitole jsem věnovala stěžejní pozornost pravidlům hospodářské soutěže EU, proto se na ně zaměřím i v této části. Je-li rozhodčí doložka součástí smlouvy, která obsahuje zakázanou dohodu dle článku 101 odst. 1 SFEU, vyvstává otázka, zda i ona sama může být neplatná dle článku 101 odst. 2 SFEU. Právo EU nevyžaduje neplatnost celé smlouvy, pokud se zákaz dotýká pouze některého ujednání, které je oddělitelné.²² Klíčová je tak zásada separace rozhodčí doložky.

Posuzovat platnost rozhodčí doložky optikou pravidel hospodářské soutěže dává dle mého názoru smysl pouze v případě, kdy je obsažena ve smlouvě, která je neplatná jako celek. V důsledku zásady separace však důvod neplatnosti v naprosté většině případů nedopadne na rozhodčí doložku. Rozhodčí řízení je stranami převážně voleno z legitimních obchodních důvodů pro jeho výhody oproti řízení soudnímu. Mezinárodní obchodní arbitráž je v současné době preferovaným způsobem řešení sporů. Rozhodčí doložky jsou pravidelně součástí smluv. Strany by tak rozhodčí řízení zvolily, i kdyby smlouva zakázanou dohodu neobsahovala.

Případ, kdy samotná volba rozhodčího řízení (rozhodčí smlouva) může představovat porušení pravidel hospodářské soutěže, je tak málo pravděpodobný.²³ Rozhodčí doložku nelze v tomto případě posuzovat izolovaně. Nelze ji posuzovat abstraktně bez ohledu na ostatní ujednání smlouvy hlavní a její ekonomický kontext. Rozhodčí doložku a smlouvu hlavní je možné vnímat jako dvě samostatné smlouvy mezi stejnými stranami, kdy každá z nich přispívá k tomu, že jako celek mají vliv na hospodářskou soutěž.²⁴

²¹ STEINGRUBER, 2012, op. cit., s. 128–129.

²² Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. července 1966. *Établissements Consten SARL a Grundig-Verkaufs-GmbH proti Komisi*. Spojené věci 56/64 a 58/64 (dále jen „rozhodnutí Consten a Grundig“); LANDOLT, Phillip. Remedies in Arbitration for EU Competition Law Violations. In: BLANKE, Gordon a Phillip LANDOLT (eds.) *EU and US Antitrust Arbitration*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2011, s. 630 a 639.

²³ LANDOLT, Phillip. Arbitration Clauses and Competition Law. In: BLANKE, Gordon a Phillip LANDOLT (eds.) *EU and US Antitrust Arbitration*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2011, s. 72.

²⁴ *Ibid.*, s. 78.

Hypoteticky si toto lze představit v situaci, kdy je rozhodčí doložka součástí smlouvy, jejímž předmětem je tvrdý kartel a tato rozhodčí doložka je formulována takovým způsobem, že napomáhá fungování kartelu. Strany ji tedy formulovaly takovým způsobem, který umožňuje vyhnout se dopadu pravidel hospodářské soutěže. Strany například omezily rozsah rozhodčí smlouvy pouze na spory týkající se porušení soutěžního práva, zvolily místo konání rozhodčího řízení mimo EU či omezily zjišťování skutkového stavu.²⁵

I rozhodčí doložka je dohodou ve smyslu článku 101 odst. 1 SFEU. Pojem dohody je vykládán široce, základním předpokladem je existence konsenzu mezi podniky.²⁶ Aby se mohlo jednat o zakázanou dohodu, musí mít citelný vliv na obchod mezi členskými státy. Rozhodčí doložka sama o sobě tento vliv mít nemůže, tady je však nutné vzít v potaz, že je součástí smlouvy hlavní, která tento vliv má. Dohoda je dle článku 101 odst. 1 zakázaná, je-li jejím účelem vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na vnitřním trhu. Má-li dohoda tento účel, má se za to, že má citelný vliv na hospodářskou soutěž, aniž by bylo nutné zkoumat skutečné důsledky.²⁷ Zkoumáme-li účel dohody, je nutné vzít v potaz obsah ujednání, jeho cíl a ekonomický a právní kontext. Posouzení je objektivní, úmysl stran není rozhodující.²⁸ Účelem samotné rozhodčí doložky stěžít bude vyloučení, omezení nebo narušení soutěže. Situace může být ale jiná, pokud ji zasadíme do kontextu smlouvy hlavní. Zakázané jsou i dohody, které napomáhají fungování kartelu.²⁹ V takovém případě lze uvažovat i o neplatnosti samotné rozhodčí doložky. Tento příklad je však velmi hypotetický už jen z toho důvodu, že dle většiny právních řádů musí být rozhodčí doložka uzavřena v písemné formě.

V praxi lze očekávat, že pokud není *prima facie* zjevné, že účelem rozhodčí doložky je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže, rozhodci³⁰ ji budou považovat za platnou (samozřejmě za splnění příslušných ostatních náležitostí). Spory vyžadující aplikaci pravidel hospodářské soutěže mohou vyžadovat komplexní posouzení, které může nějakou dobu trvat. O své pravomoci však rozhodci musí rozhodnout co nejdříve. Otázku pravomoci a otázku aplikace hmotněprávních norem na meritum sporu je nutné odlišovat.

²⁵ Ibid., s. 73–75.

²⁶ JONES, Alison a B. E. SUFRIN. *EU Competition Law: Text, Cases, and Materials*. 6. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2016, s. 141.

²⁷ Rozsudek Consten a Grundig.

²⁸ JONES, SUFRIN, 2016, op. cit., s. 191.

²⁹ Ibid.

³⁰ V tomto případě si lze stěžít představit, že by byla podána žaloba k obecnému soudu.

Rozhodci by si také museli položit otázku, která pravidla hospodářské soutěže v případě rozhodčí smlouvy použít. Za prvé musí být naplněna působnost soutěžních norem. Pokud jsou součástí práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu, musí je rozhodci použít (včetně norem práva EU). Výše bylo uvedeno, že právem rozhodným pro rozhodčí smlouvu je nejčastěji právo státu, kde se rozhodčí řízení koná. Pokud je tento stát volen jako neutrální, je nepravděpodobné, že bude splněna působnost jeho soutěžních norem.

V literatuře a judikatuře se rovněž objevila otázka, zda by mohl soud ve fázi vykonatelnosti rozhodčí smlouvy dospět k závěru o neplatnosti rozhodčí smlouvy v případě nároku na náhradu škody za porušení pravidel hospodářské soutěže EU s ohledem na zásadu plné účinnosti práva EU. Této otázky se dotknul Generální advokát Jääskinen ve svém stanovisku ve věci C-352/13.³¹ V tomto případě se jednalo o žalobu na náhradu škody způsobené porušením pravidel hospodářské soutěže EU. V roce 2006 Komise rozhodla, že několik podniků z různých členských států dodávající peroxid vodíku a perboritan sodný se několik let podílelo na protiprávním jednání, které bylo v rozporu se zákazem kartelových dohody dle článku 101 SFEU. Žalobu podala společnost CDC se sídlem v Belgii, na kterou postoupily některé poškozené podniky své nároky na náhradu škody. Případ se týkal zejména výkladu článků 5 odst. 3 a 6 odst. 1 nařízení Brusel I. Některé smlouvy o dodání peroxidu vodíku mezi poškozenými podniky a žalovanými však obsahovaly i prorogační a rozhodčí doložky. Generální advokát se tak zabýval i tím, zda takové doložky dopadají i na předmětný nárok na náhradu škody a zda zásada účinného provádění zákazu kartelových dohod v unijním právu brání tomu, aby takové doložky byly uplatňovány v případě, že soud, k němuž byla podána žaloba na náhradu škody, je příslušný na základě článku 6 odst. 1 nebo článku 5 odst. 3 nařízení Brusel I.

Dle Generálního advokáta obecně platí, že existuje-li rozhodčí doložka, soud členského státu by se měl prohlásit za nepřislušný a odkázat strany na rozhodčí řízení na žádost jedné z nich, ledaže daný soud zjistí, že uplatňovaná rozhodčí smlouva je neplatná, irelevantní nebo nemůže být použita na spor, o kterém má rozhodnout, a to po přezkumu uskutečněném při výkonu své pravomoci z hlediska požadavků jeho vnitrostátního práva.

Generální advokát dále dospěl k závěru, že článek 101 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že uplatnění rozhodčích doložek v rámci žaloby na náhradu škod způsobených zakázanou kartelovou dohodou neporušuje samo o sobě zásadu plné účinnosti zákazu

³¹ Stanovisko Generálního advokáta Niila Jääskina ze dne 11. prosince 2014. Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxid SA proti Evonik Degussa GmbH a ostatní. Věc C-352/13 (dále jen „stanovisko C-352/13“).

kartelových dohod. Rozhodčí doložka nemá nutně za následek, že osoby, kterým byla údajně způsobena škoda protiprávní kartelovou dohodou, nemají možnost dosáhnout z tohoto titulu úplné náhrady škody, jelikož se mohou obrátit na určené rozhodce.

V případě takového horizontálního omezení hospodářské soutěže, o jaké se opírala žaloba v původním řízení, je však dle názoru Generálního advokáta obtížné připustit vyloučení běžných prostředků právní ochrany, s výjimkou případů, kdy jsou rozhodci povinni uplatnit ustanovení unijního práva hospodářské soutěže jakožto normy veřejného pořádku.³²

Z výše uvedeného by bylo možné dovodit, že pokud není garantováno, že rozhodci budou aplikovat pravidla hospodářské soutěže EU, nebyla by naplněna plná účinnost zákazu kartelových dohod. To by mohlo vést k tomu, že soud členského státu odmítne vykonat rozhodčí smlouvu.³³ Soudní dvůr se ve svém rozhodnutí³⁴ k této otázce vůbec nevyjádřil, protože uvedl, že nemá dostatek informací pro své rozhodnutí. Zabýval se pouze otázkou prorogačních doložek spadajících do působnosti článku 23 nařízení Brusel I. Dle Soudního dvora soud, u něhož bylo zahájeno řízení, může být v zásadě vázán doložkou o příslušnosti, která se odchyluje od příslušností stanovených v člancích 5 a 6 nařízení Brusel I a kterou účastníci řízení uzavřeli v souladu s článkem 23 odst. 1 tohoto nařízení. Tento závěr nelze dle Soudního dvora zpochybnit na základě požadavku na účinné provádění zákazu kartelových dohod. Hmotněprávní pravidla použitelná na meritum sporu nemohou mít vliv na platnost doložky o příslušnosti.

Soud, u něhož bylo zahájeno řízení, nemůže odmítnout zohlednění doložky o příslušnosti odpovídající požadavkům článku 23 pouze z toho důvodu, že má za to, že soud určený touto doložkou by nezajistil plný účinek zásady účinného provádění zákazu kartelových dohod, neboť by osobě poškozené kartelovou dohodou neumožnil získat úplnou náhradu škody, která jí byla způsobena. Naopak je třeba mít za to, že systém opravných prostředků zavedený v každém členském státě, který je doplněn mechanismem řízení o předběžné otázce stanoveným v článku 267 SFEU, poskytuje právním subjektům v tomto ohledu dostatečnou záruku.

³² Česká verze na rozdíl od ostatních hovoří o kogentních normách, což není dle mého názoru v tomto kontextu správné. Zatímco kogentní normy by rozhodci nemuseli aplikovat tam, kde je právem rozhodným právo nečlenského státu, v případě veřejného pořádku je situace jiná.

³³ Viz za všechny článek II Newyorské úmluvy.

³⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. května 2015. *Cartel Damage Claims (CDC) Hydrogen Peroxid SA proti Evonik Degussa GmbH a ostatní*. Věc C-352/13 (dále jen „rozhodnutí CDC“).

Jak již bylo uvedeno, v souladu s judikaturou Soudního dvora musí národní soudy zajistit plný účinek unijních pravidel a ochranu práv, která tato pravidla přiznávají jednotlivcům. To se týká i práva na náhradu škody způsobené porušením pravidel hospodářské soutěže EU. Pokud by rozhodci neaplikovali pravidla hospodářské soutěže EU, mohl by být výkon práva na náhradu škodu nadměrně ztížen či znemožněn.

Je ovšem otázkou, zda je fáze vykonatelnosti rozhodčí smlouvy vhodná pro toto posouzení. V této fázi je obvykle nemožné předvídat, zda rozhodci použijí pravidla hospodářské soutěže EU a zda je použijí správně. Lze pouze z určitých faktorů usuzovat, zda k tomu dojde. Mezi tyto faktory patří například místo konání rozhodčí řízení, státy, odkud pochází strany, složení rozhodčího tribunálu, oprávnění rozhodců, pokud jde o zjištění skutkového stavu, či důkazní břemeno a jeho standard.³⁵

I tak to bude ze strany národního soudu pouhá spekulace.³⁶ Národní soud v této fázi nemůže s jistotou vědět, zda a jak budou rozhodci pravidla hospodářské soutěže aplikovat. Jak bude uvedeno dále v kapitole 4, rozhodci mají zásadně nejen oprávnění, ale i povinnost aplikovat imperativní normy. Pokud by se posouzení platnosti rozhodčí smlouvy mělo odvíjet od posouzení aplikace hmotněprávních pravidel, byl by popřen rozdíl mezi otázkou pravomoci rozhodců a otázkou rozhodného práva.³⁷ V tomto smyslu se vyjádřil i Soudní dvůr, pokud jde o prorogační doložky (viz výše). Tento závěr lze dle mého názoru vztáhnout i na doložky rozhodčí. Takovýto přezkum rozhodčích doložek nemá svoji podporu ani v článku II Newyorské úmluvy ani v národních úpravách rozhodčího řízení. Navíc, to že rozhodci následně neaplikují některou normu práva hospodářské soutěže, či ji neaplikují zcela správně, nemusí vést v členských státech EU ke zrušení či odepření uznání rozhodčího nálezu (blíže viz kapitola 7).

Soudní dvůr v souvislosti s prorogačními doložkami uvedl, že soud, u něhož bylo zahájeno řízení, nemůže odmítnout zohlednění doložky o příslušnosti pouze z toho důvodu, že má za to, že soud určený touto doložkou by nezajistil plný účinek zásady účinného provádění zákazu kartelových dohod. Svůj argument opírá o systém opravných prostředků v členských státech a možnost položit předběžnou otázku. Proti rozhodčímu nálezu zásadně možnost odvolání neexistuje a rozhodci nemají možnost položit předběžnou otázku Soudnímu dvoru.

³⁵ HEINZE, Christian. Antitrust Damages Claims and Arbitration Agreements. In: FERRARI, Franco (ed.) *The Impact of EU Law on International Commercial Arbitration*. New York: Juris, 2017, s. 411.

³⁶ RAGNO, Francesca. Are EU Overriding Mandatory Provisions and Impediment to Arbitral Justice? In: FERRARI, Franco (ed.) *The Impact of EU Law on International Commercial Arbitration*. New York: Juris, 2017, s. 171.

³⁷ *Ibid.*, s. 170.

Stále však ve všech členských státech existuje možnost kontroly rozhodčích nálezů, kdy národní soudy mají právo předběžnou otázku položit.

Ze všech výše uvedených důvodů by měl být přístup národních soudů v tomto ohledu striktní. Soud by měl odmítnout vykonat rozhodčí smlouvu pouze v případě, kdy rozhodčí smlouva skutečně představuje nástroj cíleně směřující k obcházení pravidel hospodářské soutěže.³⁸

3.5.2 Rozsah rozhodčí smlouvy

Rozhodčí smlouvy jsou zpravidla formulovány široce, což dokládají i vzorové doložky jednotlivých institucí. Ty obvykle používají spojení „veškeré spory vzniklé z této smlouvy nebo v souvislosti s ní“. Tyto doložky tak mají pokrývat všechny spory mající jakýkoli pravděpodobný faktický nebo právní vztah ke smlouvě. Bude tak nutné zkoumat, zda konkrétní nárok či obrana mají dostatečný vztah ke smlouvě, ke které se rozhodčí doložka váže.³⁹

V kontextu sporů vyžadujících aplikaci pravidel hospodářské soutěže nenastane problém tam, kde se jedná o spor ze smlouvy, která obsahuje rozhodčí doložku. V předchozí kapitole byla uvedena situace, kdy jedna ze stran uplatňuje nárok z porušení smlouvy a druhá strana se brání tím, že smlouva (nebo některé její ustanovení) je neplatná, protože porušuje pravidla hospodářské soutěže. Standardně formulovaná rozhodčí doložka pokryje i nároky založené na porušení „zákona“. Výjimkou by mohla být situace, kdy strany samy zúží rozsah rozhodčí smlouvy, například vyloučí otázky platnosti smlouvy.

Problematictější situace je v případě mimosmluvních nároků, tedy především nároků na náhradu škody způsobené porušením pravidel hospodářské soutěže. Pokud jde o pravidla hospodářské soutěže EU, zabýval se touto otázkou Generální advokát Jääskinen ve svém stanovisku k věci C-352/13. Jak již bylo uvedeno, Generální advokát dospěl k závěru, že v případě takového horizontálního omezení hospodářské soutěže, o jaké se opírala žaloba v původním řízení, je obtížné připustit vyloučení běžných prostředků právní ochrany, ledaže jsou rozhodci povinni uplatnit ustanovení unijního práva hospodářské soutěže jakožto normy veřejného pořádku. Generální advokát zároveň uvedl, že je nutné, aby domnělí poškození poskytli výslovný souhlas s rozhodčím řízením.

³⁸ RAGNO, 2017, op. cit., s. 175.

³⁹ STEINGRUBER, 2012, op. cit., s. 120–121.

Dle Generálního advokáta lze silně pochybovat o tom, že nároky na náhradu škody, které byly uplatněny v původním řízení, vychází ze smluv, které tyto doložky obsahují. I v případě, kdy by rozhodčí doložka mohla být na základě práva členského státu prohlášena za použitelnou ve sporu týkajícím se deliktní odpovědnosti, zásada plné účinnosti zákazu kartelových dohod brání podle Generálního advokáta tomu, aby příslušnost týkající se tohoto sporu byla určena na základě rozhodčí doložky obsažené ve smlouvě, jejíž obsah byl dohodnut, zatímco strana, vůči které je tato doložka uplatňována, nevěděla o dotčené kartelové dohodě a její protiprávní povaze a nemohla tedy předpokládat, že se doložka může vztahovat na náhradu škody požadovanou na tomto základě.

Dle Generálního advokáta musí existovat výslovný souhlas s rozhodčí smlouvou ve vztahu k nároku na náhradu škody. Dostačující tak dle Generálního advokáta není byť i široce, ale abstraktně formulovaná doložka obsažená ve smlouvě mezi poškozeným a tím, kdo se dopustil porušení práva hospodářské soutěže. Naopak, tomuto požadavku by zcela jistě vyhovovala smlouva o rozhodci dopadající na daný vzniklý spor o náhradě škody. Sporná je pak situace, kdy by se jednalo o rozhodčí doložku, která by ovšem výslovně zahrnovala i nároky na náhradu škody způsobené porušením pravidel hospodářské soutěže.⁴⁰

Soudní dvůr se k otázce rozhodčích doložek ve svém rozhodnutí vůbec nevyslovil, protože uvedl, že nemá dostatek informací pro své rozhodnutí. Zabýval se pouze otázkou prorogačních doložek spadajících do působnosti článku 23 nařízení Brusel I. Dle Soudního dvora národní soud musí zkoumat, zda se lze prorogačních doložek vůči žalobkyni v původním řízení dovolávat. Doložka o příslušnosti obsažená ve smlouvě může v zásadě vyvolávat účinky pouze ve vztazích mezi stranami, které s uzavřením této smlouvy souhlasily. Aby bylo možné se takové doložky dovolávat vůči třetí osobě, je v zásadě nezbytné, aby tato osoba udělila v tomto ohledu souhlas. Doložka o příslušnosti, se kterou třetí osoba nesouhlasila, by totiž na ni mohla být uplatněna pouze v případě, kdy podle vnitrostátního práva rozhodného pro meritum věci tato třetí osoba vstoupila do všech práv a povinností původní smluvní strany.

Pro účely této práce je stěžejní argumentace Soudního dvora ohledně rozsahu prorogačních doložek. Dle Soudního dvora se doložka o příslušnosti může týkat pouze již vzniklého nebo budoucího sporu z určitého právního vztahu. To omezuje rozsah dohody o příslušnosti pouze na spory z právního vztahu, v rámci kterého byla tato doložka uzavřena. Cílem tohoto požadavku je zabránit tomu, aby byla jedna strana překvapena tím, že určitému soudu budou

⁴⁰ HEINZE, 2017, op. cit., s. 401.

přiděleny všechny spory, které vyvstanou ve vztazích, jež má se svým smluvním partnerem, a které mají původ v jiných vztazích než ve vztahu, v rámci kterého byla příslušnost soudu dohodnuta.

S ohledem na tento cíl musí dle Soudního dvora národní soud zejména přihlédnout k tomu, že doložka, která abstraktně odkazuje na spory vzniklé v rámci smluvních vztahů, se nevztahuje na spor týkající se delikt ní odpovědnosti, která smluvnímu partnerovi údajně vznikla z důvodu jeho chování v souladu s protiprávní kartelovou dohodou. Vzhledem k tomu, že poškozený podnik nemohl takový spor rozumně předvídat v okamžiku, kdy s uvedenou doložkou souhlasil, neboť k tomuto datu nevěděl o protiprávní kartelové dohodě, na které se podílel jeho smluvní partner, nelze na uvedený spor nahlížet tak, že má původ ve smluvních vztazích. Pokud však prorogační doložka odkazuje na spory, které se týkají odpovědnosti za porušení práva hospodářské soutěže, vylučuje příslušnost soudů dle článku 5 nebo 6 nařízení Brusel I.

Otázkou je, zda lze výše uvedené závěry Soudního dvora použít i na rozhodčí doložky. Na rozdíl od Generálního advokáta, který svoje argumenty opřel o zásadu plné účinnosti článku 101 SFEU, Soudní dvůr vyšel z článku 23 a z výkladu pojmu „z určitého právního vztahu“. Jeho závěry tak zřejmě bez dalšího na rozhodčí doložky vztáhnout nelze. Objevily se však i opačné názory. Například nizozemské soudy spatřují v tomto rozhodnutí potvrzení své předchozí praxe, že běžné (modelové) rozhodčí doložky ve smlouvách nedopadají na nároky na náhradu škody způsobené porušením pravidel hospodářské soutěže.⁴¹

Problém nenastane tam, kde by strany po vzniku sporu o náhradu škody uzavřely smlouvu o rozhodci. To ale bude v praxi výjimečné. Přijmout automaticky restriktivní interpretaci rozhodčích doložek, tedy takovou, že nároky na náhradu škody jsou vždy vyloučeny z abstraktně formulovaných doložek, není dle mého názoru přijatelné. Objevil se i názor, že restriktivní interpretace odporuje závazku smluvních států plynoucího z Newyorské úmluvy. Každá rozhodčí doložka by měla být interpretována. Pozornost je tedy nutné věnovat formulaci rozhodčí doložky a úmyslu stran.⁴² Přesvědčivý není argument, že použití rozhodčí doložky vylučuje některé žalované ze spojení nároků na náhradu škody před jedním soudem. Toto je nutný důsledek rozhodčích i prorogačních doložek.⁴³

⁴¹ HEINZE, 2017, op. cit., s. 404–405.

⁴² KOMNINOS, Arbitration and EU Competition Law in the Post-Modernization Era, 2011, op. cit., s. 470.

⁴³ HEINZE, 2017, op. cit., 415.

Zejména Generální advokát zdůrazňoval argument, že v době uzavření rozhodčí doložky strana o existenci kartelu nevěděla. Na druhou stranu, smyslem rozhodčích doložek je pokrýt různé druhy sporů, ať už je strany v době uzavření předvídalý či nikoliv. Podmiňovat rozsah rozhodčích smluv předvídatelností by naopak podřývalo právní jistotu stran ohledně způsobu řešení sporů.⁴⁴

Ani argument, že se jedná o nárok deliktní, nikoliv smluvní, není dostačující. I samotná Newyorská úmluva v článku II odst. 1 hovoří o sporech, které vznikly nebo mohou vzniknout mezi stranami z vymezeného právního vztahu, ať už smluvního či mimosmluvního.

Záleží tedy pouze na tom, zda nárok na náhradu škody vznikl v souvislosti s vymezeným právním vztahem. Tímto právním vztahem bude pravidelně smlouva o „dodávce zboží či služeb“ mezi členem kartelu a jeho „kupujícím“ (poškozeným). Nelze popřít, že bez takové smlouvy by nárok na náhradu škody nevznikl. Tato smlouva je prostředkem k realizaci protisoutěžního jednání. Žádný delikt by ve vztahu k poškozenému nebyl spáchán bez takové smlouvy. Takovýto spor má dostatečně úzký vztah ke smlouvě.⁴⁵ Je-li rozhodčí doložka formulována dostatečně široce, je pravděpodobné, že pokryje i mimosmluvní nároky.

3.6 Spory dotčené korupcí

V předchozí kapitole bylo uvedeno, že rozhodčí doložka může být součástí smlouvy uzavřené za účelem uplácení nebo smlouvy uzavřené v důsledku uplácení. V prvním případě bude hlavní smlouva neplatná. Tento důsledek je akceptován napříč právními řady. Neplatná může být i smlouva uzavřená v důsledku uplácení.⁴⁶ Ani v těchto případech však není prolomena zásada separace rozhodčí smlouvy. Neplatnost hlavní smlouvy nemá automaticky vliv na platnost rozhodčí doložky, ledaže by byla stížena stejným důvodem neplatnosti. Dle převažujícího názoru tomu tak zpravidla nebude, protože korupční jednání zasahuje pouze smlouvu hlavní.⁴⁷ Každopádně bude nutné posoudit, zda konkrétní faktické a právní okolnosti vedou k neplatnosti samotné rozhodčí smlouvy. V případech sporů dotčených korupcí se jedná o spory ze smluv. Problém s rozsahem rozhodčích smluv tak zpravidla nenastává, ledaže by strany samy rozsah rozhodčí smluv specificky zúžily.

⁴⁴ Ibid., s. 416.

⁴⁵ KOMNINOS, *Arbitration and EU Competition Law in the Post-Modernization Era*, 2011, op. cit., s. 470.

⁴⁶ BONELL, MEYER, 2015, op. cit., s. 10, 20.

⁴⁷ NUEBER, 2015, op. cit., s. 5; ZIADÉ, 2015, op. cit., s. 119.

3.7 Vliv insolvenčního řízení na platnost rozhodčí smlouvy

Zahájení insolvenčního řízení může mít vliv na platnost a rozsah (personální, věcný) stávajících rozhodčích smluv.

Insolvenční zákon nespojuje se zahájením insolvenčního řízení, rozhodnutím o úpadku ani prohlášením konkursu neplatnost rozhodčí smlouvy uzavřené úpadcem před zahájením insolvenčního řízení. Prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s podstatou (§ 246 odst. 1 insolvenčního zákona). Rozhodčí smlouva po prohlášení konkursu dopadá na insolvenčního správce.

Dle německé, francouzské, anglické, německé či švýcarské úpravy nemá zahájení insolvenčního řízení vliv na platnost rozhodčích smluv, které byly dlužníkem uzavřeny před jeho zahájením.⁴⁸ Německé právo však počítá se speciálním řešením tam, kde úpadce nemá dostatek finančních prostředků k vedení rozhodčího řízení. V takovém případě se rozhodčí smlouva stává nezpůsobilou k použití.⁴⁹

Insolvenční úpravy obsahují právo insolvenčního správce odmítnout plnění smluv o vzájemném plnění, které nebyly ještě zcela splněny ani úpadcem ani druhou stranou smlouvy. Insolvenční zákon upravuje toto právo v § 253. Vystává otázka, jaký má toto právo dopad na rozhodčí doložku obsaženou v takové smlouvě či zda lze rozhodčí smlouvu považovat za smlouvu o vzájemném plnění. Právní úpravy se k druhé možnosti staví negativně; rozhodčí smlouva není smlouvou o vzájemném plnění. Odmítnutí plnění smlouvy nemá vliv na rozhodčí doložku v této smlouvě obsaženou.⁵⁰ Stejně závěry lze učinit i v kontextu české úpravy. Rozhodčí smlouva není smlouvou o vzájemném plnění. Odmítnutím plnění nedochází k zániku závazku.⁵¹ O to spíše tak nedojde k zániku rozhodčí smlouvy, která je samostatným ujednáním.

Zajímavou otázkou je možnost úpadce či insolvenčního správce uzavřít rozhodčí smlouvu po zahájení insolvenčního řízení. Pokud by se rozhodčí smlouva měla týkat pohledávky, která má být uplatněna přihláškou, je toto vyloučené v důsledku § 109 odst. 1 písm. a), resp. § 140c insolvenčního zákona. Výše bylo uvedeno, že tato ustanovení způsobují nearbitrabilitu

⁴⁸ K úpravě německé, francouzské, švýcarské a anglické viz přehledově VORBURGER, 2014, op. cit., s. 99–108.

⁴⁹ KRÖLL, *Insolvency and Arbitration – Effects of Party Insolvency on Arbitral Proceedings in Germany*, 2015, op. cit., s. 994–995.

⁵⁰ VORBURGER, 2014, op. cit., s. 109–113.

⁵¹ HÁSOVÁ, MORAVEC a kol., 2018, op. cit., s. 994–1000.

sporu, uzavření rozhodčí smlouvy je tedy vyloučeno. Uzavření rozhodčí smlouvy samozřejmě nepřichází v úvahu ohledně všech incidenčních sporů. Nebude však vyloučeno, pokud jde o vymožení pohledávek dlužníka. Po prohlášení konkurzu může rozhodčí smlouvu uzavřít pouze insolvenční správce.⁵² Rozhodčí smlouvu bude rovněž možné uzavřít v případě sporů, které souvisí s insolvenčním řízením a jejichž arbitrabilita není vyloučena (viz kapitola 2).

Mají-li rozhodci posoudit dopad insolvenčního řízení na platnost a rozsah rozhodčí smlouvy, musí si stanovit, dle kterého práva tak učiní. Tomu musí předcházet uznání insolvenčního řízení (k tomu viz kapitola 2). Jak již bylo uvedeno, v mezinárodní obchodní arbitráži je časté, že insolvenční řízení je zahájeno v jiném státě, než kde se koná rozhodčí řízení. Byly rovněž uvedeny přístupy, které se objevují při stanovení práva rozhodného pro účinky insolvenčního řízení. Dospěla jsem rovněž k závěru o tom, že rozhodci v členských státech EU mají aplikovat kolizní normy uvedené v nařízení o insolvenčním řízení tam, kde je splněna jeho působnost. Pokud jde o právo rozhodné pro účinky insolvenčního řízení na rozhodčí smlouvu, lze odkázat na to, co bylo uvedeno u otázky arbitrability. Pokud v době zahájení insolvenčního řízení rozhodčí řízení již probíhalo, je nutné použít článek 18. Ten představuje výjimku z obecného kolizního pravidla obsaženého v článku 7 nařízení o insolvenčním řízení.⁵³

3.8 Dílčí závěr

Ani v případech sporů, které se dotýkají veřejného zájmu, nemůže rozhodce rozhodnout bez existující a platné rozhodčí smlouvy. V těchto případech není popřena ani zásada separace rozhodčí smlouvy na smlouvě hlavní. I zde platí, že neplatnost smlouvy hlavní automaticky

⁵² § 246 v kombinaci s § 249 odst. 1 insolvenčního zákona.

⁵³ Opačný názor viz BĚLOHLÁVEK, 2019, op. cit., s. 51–58, 103–107. Ten uvádí, že článek 18 nařízení o insolvenčním řízení se nepoužije na otázku posouzení účinků insolvenčního řízení na platnost rozhodčí smlouvy, a to ani v případě, kdy rozhodčí řízení bylo zahájeno před zahájením insolvenčního řízení. Dle jeho názoru má být použit výhradně článek 7 odst. 2 písm. e) nařízení o insolvenčním řízení. Klíčovými argumenty, které uvádí, jsou, že článek 18 dopadá výhradně na procesní účinky a že *lex arbitri* nutně nemusí být právem rozhodným pro rozhodčí smlouvu. Dle mého názoru však článek 18 dopadá na všechny účinky, které může insolvenční řízení mít na probíhající rozhodčí řízení. Bod 66 Preambule nařízení o insolvenčním řízení uvádí, že dle článku 7 se *lex concursus* použije na veškeré procesní i hmotněprávní účinky insolvenčního řízení. Článek 18 je pak jednou z výjimek z obecného pravidla obsaženého v článku 7 (bod 67 Preambule). Článek 18 se rovněž nijak nedotýká práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu jako takového; vymezuje pouze to, která úprava insolvenčního řízení má být použita. I v případě, kdy by se účinky insolvenčního řízení na platnost rozhodčí smlouvy řídily právem státu, kde bylo zahájeno insolvenční řízení, právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu bude s největší pravděpodobností jiné. Bělohávek rovněž uvádí, že určení místa konání rozhodčího řízení nemusí být součástí rozhodčí smlouvy, může být určeno až v průběhu rozhodčího řízení, ale insolvenční řízení může být zahájeno krátce po zahájení rozhodčího řízení (s. 105). Na s. 113 však sám uvádí, že v mezinárodní obchodní arbitráži je stále méně a méně případů, kdy strany místo konání rozhodčího řízení v rozhodčí smlouvě neurčí. Jde tedy o výjimečnou situaci, která nepředstavuje přesvědčivý argument proti aplikaci článku 18.

nezakládá neplatnost rozhodčí doložky. Pokud pomineme některé specifické přístupy, bude existence a platnost rozhodčí smlouvy posouzena dle práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu. V otázce určení práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu stále neexistuje jednotné a jednoznačné řešení. Je široce přijímáno, že strany si mohou právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu zvolit. V případě absence volby by mělo být rozhodné právo státu, kde se rozhodčí řízení koná. Na otázku existence a platnosti rozhodčí smlouvy bude nutné použít obecná ustanovení o právních jednáních. Totéž platí pro její interpretaci, ačkoli zde rozhodčí praxe některá pravidla zdůrazňuje.

V případě sporů vyžadujících aplikaci pravidel hospodářské soutěže bude samotná volba rozhodčího řízení pouze výjimečně představovat porušení těchto pravidel. Rozhodčí řízení je stranami převážně voleno z legitimních obchodních důvodů pro jeho výhody oproti řízení soudnímu. I zde se tedy uplatní zásada separace. Za naprosto výjimečných okolností může samotná rozhodčí smlouva představovat protisoutěžní jednání, ale pouze v souvislosti s ostatními ujednáními smlouvy, ve které je obsažena. Za účelem posouzení platnosti rozhodčí smlouvy musí vzít rozhodci v potaz pravidla hospodářské soutěže státu, jehož právo je rozhodné pro rozhodčí smlouvu, pokud ovšem na danou situaci dopadají. Není vyloučeno, že rozhodci zohlední i pravidla hospodářské soutěže jiného práva.

V literatuře a judikatuře vyvstala rovněž otázka, zda by mohl soud ve fázi vykonatelnosti rozhodčí smlouvy dospět k závěru o neplatnosti rozhodčí smlouvy v případě nároku na náhradu škody za porušení pravidel hospodářské soutěže EU s ohledem na zásadu plné účinnosti práva EU. Této otázky se dotknul Generální advokát Jääskinen ve svém stanovisku k věci C-352/13. Dle Generálního advokáta uplatnění rozhodčích doložek v rámci žaloby na náhradu škod způsobených zakázanou kartelovou dohodou neporušuje samo o sobě zásadu plné účinnosti zákazu kartelových dohod. Generální advokát však tento závěr podmínil tím, že musí být garantováno, že rozhodci budou aplikovat pravidla hospodářské soutěže EU. Pokud by tomu tak nebylo, má soud členského státu odmítnout vykonat rozhodčí smlouvu. Samotný Soudní dvůr se k otázce platnosti rozhodčích doložek nevyjádřil, věnoval se pouze platnosti prorogačních doložek spadajících do působnosti nařízení Brusel I.

Dle názoru autorky není fáze vykonatelnosti rozhodčí smlouvy vhodná pro takové posouzení, které Generální advokát vyžaduje. V této fázi je obvykle nemožné předvídat, zda rozhodci použijí pravidla hospodářské soutěže EU a zda je použijí správně. Pokud by se posouzení platnosti rozhodčí smlouvy mělo odvíjet od posouzení aplikace hmotněprávních pravidel, byl by popřen rozdíl mezi otázkou pravomoci rozhodců a otázkou posouzení merita sporu. V tomto smyslu se vyjádřil i Soudní dvůr, pokud jde o prorogační doložky. Takovýto

přezkum rozhodčích doložek nemá svoji podporu ani v článku II Newyorské úmluvy ani v národních úpravách rozhodčího řízení. Navíc to, že rozhodci následně neaplikují některou normu práva hospodářské soutěže, či ji neaplikují zcela správně, nemusí vést v členských státech EU ke zrušení či odepření uznání rozhodčího nálezu.

V souvislosti se spory vyžadujícími aplikaci pravidel hospodářské soutěže vyvstává i otázka rozsahu rozhodčích smluv. Problém zpravidla nenastane tam, kde se jedná o spor ze smlouvy, která obsahuje rozhodčí doložku. Problematictější situace je v případě mimosmluvních nároků, tedy především nároků na náhradu škody způsobené porušením pravidel hospodářské soutěže. K této otázce se opět vyjádřil Generální advokát Jääskinen ve svém stanovisku k věci C-352/13. Dle Generálního advokáta brání zásada plné účinnosti zákazu kartelových dohod tomu, aby pravomoc týkající se sporu o náhradu škody byla určena na základě rozhodčí doložky obsažené ve smlouvě, jejíž obsah byl dohodnut, zatímco strana, vůči které je tato doložka uplatňována, nevěděla o dotčené kartelové dohodě a její protiprávní povaze a nemohla tedy předpokládat, že se doložka může vztahovat na náhradu škody požadovanou na tomto základě. Dle Generálního advokáta musí existovat výslovný souhlas s rozhodčí smlouvou ve vztahu k nároku na náhradu škody. Dostačující tak dle Generálního advokáta není byť i široce, ale abstraktně formulovaná doložka obsažená ve smlouvě mezi poškozeným a tím, kdo se dopustil porušení práva hospodářské soutěže. Soudní dvůr se opět věnoval pouze otázce prorogačních doložek, kde se primárně opřel o výklad článku 23 nařízení Brusel I. Jeho závěry tak zřejmě bez dalšího na rozhodčí doložky vztáhnout nelze.

Problém nenastane tam, kde by strany po vzniku sporu o náhradu škody uzavřely smlouvu o rozhodci. To ale bude v praxi výjimečné. Přijmout však automaticky restriktivní interpretaci rozhodčích doložek, tedy takovou, že nároky na náhradu škody jsou vždy vyloučeny z abstraktně formulovaných doložek, není dle mého názoru přijatelné. Každá rozhodčí doložka by měla být interpretována. Pozornost je tedy nutné věnovat formulaci rozhodčí doložky a úmyslu stran. Smyslem rozhodčích doložek je pokrýt různé druhy sporů, ať už je strany v době uzavření předvídalý či nikoliv. Podmiňovat rozsah rozhodčích smluv předvídatelností by podrývalo právní jistotu stran ohledně způsobu řešení sporů.

V případě sporů dotčených korupcí je široce přijímáno, že korupční jednání zasahuje pouze smlouvu hlavní. V důsledku zásady separace tak bude rozhodčí doložka zpravidla platná.

Zahájení insolvenčního řízení nemá obvykle vliv na platnost stávajících rozhodčích smluv. Rozhodčí smlouvy však od určitého okamžiku mohou vázat insolvenčního správce, např. v České republice tomu tak bude po prohlášení konkursu. Důležitou otázkou je rovněž

možnost úpadce či insolvenčního správce uzavřít rozhodčí smlouvu po zahájení insolvenčního řízení. Například v České republice, pokud by se rozhodčí smlouva měla týkat pohledávky, která má být uplatněna přihláškou, je toto vyloučené. Uzavření rozhodčí smlouvy rovněž nepřichází v úvahu ohledně všech incidenčních sporů. Nebude však vyloučeno, pokud jde o vymožení pohledávek dlužníka. Po prohlášení konkurzu může rozhodčí smlouvu dle české úpravy uzavřít pouze insolvenční správce. Rozhodčí smlouvu bude rovněž možné uzavřít v případě sporů, které souvisí s insolvenčním řízením a jejichž arbitrabilita není vyloučena.

K tomu, aby rozhodci mohli posoudit dopad insolvenčního řízení na platnost rozhodčí smlouvy, musí toto řízení uznat a určit si právo rozhodné pro účinky rozhodčího řízení na platnost rozhodčí smlouvy. V členských státech EU by měli rozhodci vycházet z kolizních norem obsažených v nařízení o insolvenčním řízení. Rozhodující opět bude, zda bylo rozhodčí řízení již zahájeno v okamžiku zahájení insolvenčního řízení.

Druhá dílčí hypotéza této práce nebyla zcela potvrzena. S ohledem na zásadu separace smlouvy rozhodčí a smlouvy hlavní, dopad veřejného zájmu zpravidla neovlivní platnost rozhodčí smlouvy, ale tyto případy se mohou objevit.

5 Vliv veřejného zájmu na průběh rozhodčího řízení

Řeší-li rozhodce spor, který je úzce spjat s veřejným zájmem, je nutné zvažovat i řadu specifických otázek procesní povahy. Jádrem těchto otázek je vázanost rozhodců rozhodnutími státních orgánů rozhodujících o veřejnoprávní věci (např. rozhodnutí trestního soudu o tom, že došlo ke spáchání trestného činu, rozhodnutí orgánu pro ochranu hospodářské soutěže o tom, že došlo k porušení pravidel hospodářské soutěže). Nejedná se však o otázku jedinou.

Cílem této kapitoly je identifikace a analýza otázek procesní povahy, které v mezinárodní obchodní arbitráži mohou vyvstat tam, kde rozhodci řeší spor dotčený veřejným zájmem. Stejně jako v předchozích kapitolách se budu soustředit na spory vyžadující aplikaci pravidel hospodářské soutěže EU, spory dotčené korupcí a spory dotčené insolvenčním řízením.

5.1 Procesní oprávnění rozhodců

Dle národních úprav rozhodčího řízení i rozhodčích pravidel mají rozhodci zpravidla široká procesní oprávnění, jejichž mantinely tvoří kogentní normy *lex arbitri* a autonomie vůle stran. Například článek 19 Vzorového zákona UNCITRAL stanoví, že v mezích tohoto zákona jsou strany oprávněny se dohodnout na tom, jakým způsobem rozhodci povedou řízení. Chybí-li taková dohoda, jsou rozhodci oprávněni vést řízení takovým způsobem, který považují za vhodný, opět v mezích zákona.⁵⁴ Dle § 19 ZRŘ se strany mohou dohodnout na postupu, kterým mají rozhodci řízení vést. Není-li takovéto dohody, postupují rozhodci v řízení způsobem, který považují za vhodný. Vedou rozhodčí řízení tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu.

Tato široká oprávnění rozhodců musí být rovněž vykonávána tak, aby byla v souladu s dalšími povinnostmi rozhodce (viz kapitola 1). Nejdůležitějšími kogentními normami, které tvoří mantinely procesním oprávněním rozhodců, jsou ty, které zakotvují rovné postavení stran v řízení a plnou/rozumnou možnost k uplatnění jejich práv.⁵⁵

Klíčovým aspektem uplatnění procesních oprávnění rozhodce je otázka povinnosti rozhodce respektovat dohodu stran týkající se procesních otázek. Může rozhodce někdy ignorovat

⁵⁴ Obdobně viz § 1042 odst. 3, 4 německého ZPO; článek 1509 francouzského CPC; § 34 anglického Arbitration Act; § 594 odst. 1 rakouského ZPO; § 21 švédského zákona o rozhodčím řízení.

⁵⁵ Viz článek 18 Vzorového zákona UNCITRAL; § 18 ZRŘ; článek 1510 francouzského CPC; § 1042 odst. 1 německého ZPO; § 33 anglického Arbitration Act; § 594 odst. 2 rakouského ZPO; § 21 a 24 odst. 1 švédského zákona o rozhodčím řízení.

procesní dohodu stran? Je široce respektováno, že pokud dohoda stran odporuje kogentním normám *lex arbitri*, nemusí ji rozhodce respektovat, protože jinak by se vystavil riziku, že platnost nálezu bude ohrožena. Pokud rozhodce o takové dohodě věděl před přijetím funkce, neměl by funkci přijmout. Pokud se o dohodě dozví až po přijetí funkce, měl by přimět strany ke změně. Pokud ne, má právo se funkce vzdát, nebo bude pokračovat s tím, že bude považovat dohodu za neplatnou.⁵⁶ Dohoda stran nemusí přímo odporovat kogentní normě *lex arbitri*, ale její realizaci k tomu může dojít, např. velmi přísný časový rozvrh rozhodčího řízení může vést k porušení práva stran na plné uplatnění jejich práv.⁵⁷

Složitější může být situace tam, kde dohoda mění dříve dohodnutý proces, ale přímo neodporuje kogentní normě *lex arbitri*. Pokud tuto změnu rozhodce nemohl rozumně očekávat v době jmenování a není ochoten ji přijmout, má právo se funkce vzdát. Strany nemohou rozhodce nutit činit nerozumné kroky. Autonomie vůle stran není neomezená. Dohoda by měla odpovídat rozumnému a legitimnímu očekávání, které měl rozhodce v době jmenování.⁵⁸

Ještě problematictější je situace tam, kde se rozhodce domnívá, že dohoda stran není v daném případě vhodná. Tady se dostává do střetu povinnost rozhodce respektovat vůli stran a jeho povinnost vést řízení efektivně. V tomto případě má rozhodce právo i povinnost strany přesvědčit o nutnosti změny. Pokud se mu to nepodaří, objevují se dva názory. Dle prvního z nich by měl rozhodce postupovat v souladu s dohodou stran.⁵⁹ Dle druhého, ke kterému se přikláním, by mohl rozhodce stanovit jiný postup. Rozhodce má oprávnění dospět ke spravedlivému rozhodnutí s určitým stupněm nezávislosti. V rozhodčím řízení dochází po zahájení řízení k přesunu kontroly ze stran na rozhodce.⁶⁰ Měl by však toto oprávnění uplatňovat obezřetně.

⁵⁶ WAINCYMER, 2012, op. cit., s. 389; BĚLOHLÁVEK, 2012, op. cit., s. 660. Viz např. nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I ÚS 3227/07, kde bylo konstatováno, že ujednání stran přičítací se pravidlu obsaženému v § 18 ZRŘ je neplatné.

⁵⁷ WAINCYMER, 2012, op. cit., s. 120–121.

⁵⁸ Ibid., s. 389.

⁵⁹ HABEGGER, Philipp. The Arbitrator's Duty of Efficiency: A Call for Increased Utilization of Arbitral Powers. In: SHAUGHNESSY, Patricia a Sherlín TUNG (eds.) *The Powers and Duties of an Arbitrator: Liber Amicorum Pierre A. Karrer*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2017, s. 127.

⁶⁰ WAINCYMER, 2012, op. cit., s. 390–391.

Pro účely této kapitoly je podstatné, že procesní oprávnění rozhodců zahrnují oprávnění rozhodnout o přípustnosti, významu a váze jakéhokoli důkazu.⁶¹ Rozhodci jsou rovněž oprávnění jmenovat znalce.⁶² Součástí procesních oprávnění rozhodců je i oprávnění rozhodnout o přerušení rozhodčího řízení.⁶³

5.2 Spory vyžadující aplikaci pravidel hospodářské soutěže EU

V kapitole týkající se řešení merita sporu jsem analyzovala otázku podávání předběžných otázek rozhodci, která úzce souvisí s interpretací a aplikací norem soutěžního práva EU. V případech řešení sporů vyžadujících aplikaci pravidel hospodářské soutěže EU ovšem vyvstává i otázka vztahu rozhodců a Komise, případně národních orgánů pro ochranu hospodářské soutěže. Na následujících řádcích se budu věnovat výlučně vztahu mezi rozhodci a Komisí. I zde je nutné odlišit dva pohledy – pohled samotného práva EU a pohled rozhodčího řízení a jeho úprav.

Hovoříme-li o vztahu Komise a rozhodců, je možné identifikovat několik otázek. Existuje nějaká forma spolupráce mezi rozhodci a Komisí? Pokud ano, je obligatorní, či fakultativní? Může se Komise účastnit rozhodčího řízení jako tzv. *amicus curiae*? Jaký dopad na rozhodčí řízení bude mít existence paralelního řízení před Komisí? Jsou rozhodci vázáni rozhodnutím Komise, které konstatuje, že došlo, případně nedošlo k porušení pravidel hospodářské soutěže EU? Těmto otázkám se nyní budu postupně věnovat.

5.2.1 Spolupráce mezi rozhodci a Komisí

Na vynucování článků 101 a 102 SFEU soudy členských států do velké míry dopadají vnitrostátní procesní předpisy. Podmínky vynucení jsou však rovněž upraveny řadou ustanovení práva EU, která mají přednost před vnitrostátními předpisy. I tam, kde národní soudy používají vnitrostátní předpisy, musí být jejich aplikace slučitelná se zásadami efektivity a rovnocennosti.⁶⁴

⁶¹ Viz článek 19 Vzorového zákona UNCITRAL; článek 1467 francouzského CPC; § 1042 odst. 4 německého ZPO; § 34 anglického Arbitration Act; § 599 rakouského ZPO; § 25 švédského zákona o rozhodčím řízení; v ČR § 20 odst. 1 ZRŘ – viz BĚLOHLÁVEK, 2012, op. cit., s. 780–783.

⁶² Článek 26 Vzorového zákona UNCITRAL; § 1049 německého ZPO; § 37 anglického Arbitration Act; § 601 rakouského ZPO. Výčet důkazů v § 20 odst. 1 ZRŘ je pouze demonstrativní. Jako důkaz je možné použít vše, co může věrohodně prokázat skutkové či právní okolnosti, tedy i znalec (viz BĚLOHLÁVEK, 2012, op. cit., s. 780).

⁶³ Přerušení řízení spadne dle české právní úpravy do postupu v řízení ve smyslu § 19 ZRŘ. Viz např. nález Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR č. 1501/10 (U). In: BĚLOHLÁVEK, 2012, op. cit., s. 763. Výslovně viz např. článek 1472 francouzského CPC.

⁶⁴ Viz body 9 a 10 oznámení Komise o spolupráci.

Článek 4 odst. 3 SEU ukládá členským státům (a jejich orgánům) na straně jedné a EU (a jejím orgánům) na straně druhé povinnost si pomáhat při plnění úkolů vyplývajících z primárního práva plynoucí ze zásady loajální spolupráce.

Konkrétním projevem zásady loajální spolupráce je článek 15 odst. 1 nařízení 1/2003. Podrobnější pravidla obsahuje oznámení Komise o spolupráci. Toto oznámení není závazné, má pouze napomoci realizaci spolupráce mezi soudy členských států a Komisí.⁶⁵ Dle článku 15 odst. 1 nařízení 1/2003 mohou soudy členských států požádat Komisi o dva druhy pomoci. Za prvé mohou žádat o zaslání dokumentů či o informace procesní povahy (např. zda již Komise zahájila řízení, zda již rozhodla, kdy hodlá přijmout rozhodnutí⁶⁶).⁶⁷ Komise může odmítnout poskytnout soudu jakoukoli informaci ve výjimečných stanovených případech (např. z důvodu ochrany zájmů EU či z důvodu zásahu do funkcí a nezávislosti Komise).⁶⁸

Kromě toho mohou soudy žádat Komisi o stanovisko ohledně ekonomických, faktických či právních otázek. Komise poskytne toto stanovisko, pokud jiné nástroje (judikatura SDEU, nařízení, rozhodnutí, oznámení či pokyny Komise) neposkytují dostatečné vodítko.⁶⁹ Toto stanovisko není pro národní soudy závazné.⁷⁰ Je na soudech členských států, aby se rozhodli, zda se na Komisi obrátí.⁷¹

Jak článek 4 odst. 3 SEU, tak článek 15 odst. 1 nařízení 1/2003 na rozhodce nedopadá. Rozhodci nepodléhají zásadě loajální spolupráce zakotvené v článku 4 odst. 3, tudíž nepodléhají ani článku 15. Ani jedno z těchto ustanovení tak nemůže představovat právní základ formální spolupráce Komise a rozhodců. To potvrzuje i bod 1 oznámení Komise o spolupráci. Definice soudu zde odkazuje na definici soudu pro účely článku 267 SFEU (podávání předběžných otázek), kam rozhodci nespádají. Z výše uvedeného vyplývá, že rozhodci jsou vyloučeni z formálního procesu nastaveného článkem 15 odst. 1 a oznámení Komise o spolupráci. Komise tak ve vztahu k nim nemá žádné povinnosti.⁷²

⁶⁵ Ibid., bod 42.

⁶⁶ Viz bod 21 oznámení Komise o spolupráci.

⁶⁷ K postupu při předávání dokumentů či informací viz ibid., body 22–26.

⁶⁸ K výjimkám viz ibid., body 23–26b.

⁶⁹ Ibid., bod 27.

⁷⁰ Ibid., bod 29.

⁷¹ Přehled podaných stanovisek viz *Requests for Information or for an Opinion – Article 15(1)* [online]. European Commission [cit. 2019-07-19].

⁷² KOMNINOS, Assimakis P. Assistance by the European Commission and Member States Authorities in Arbitrations. In: BLANKE, Gordon a Phillip LANDOLT (eds.) *EU and US Antitrust Arbitration*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2011, s. 744.

To automaticky nevyklučuje možnost neformální spolupráce, kdy by oznámení Komise o spolupráci bylo možné použít analogicky. Lze uvést několik důvodů, proč by tato neformální spolupráce měla fungovat. Negativní postoj Komise k rozhodcům by popíral dlouhodobý respekt pro mezinárodní obchodní arbitráž v členských státech. Negativní postoj by nepomohl dalšímu rozvoji soukromoprávního prosazování pravidel hospodářské soutěže EU a byl by v rozporu s centrální rolí Komise při prosazování těchto pravidel.⁷³

Stejně jako v případě národních soudů by rozhodci mohli požádat Komisi o poskytnutí informací, např. o stavu řízení, případně o vydání stanoviska. Stanovisko Komise nebude pro rozhodce závazné. Ostatně, jak již bylo uvedeno, není závazné ani pro soudy členských států. V minulosti byla Komise spolupráci otevřená. Jedná-li se pouze o neformální spolupráci, není vázána pouze na rozhodčí řízení s místem konání v členských státech.⁷⁴

Otázkou je, kdy mají rozhodci k žádosti o poskytnutí informace či o vydání stanoviska přistoupit. Při hodnocení této otázky je nutné vždy vyjít z lex arbitri a rozhodčí smlouvy (včetně zvolených rozhodčích pravidel). Tady je nutné podotknout, že lex arbitri, rozhodčí smlouva a rozhodčí pravidla tuto otázku nebudou zřejmě řešit výslovně. Nicméně se jedná o otázku, která spadá do rámce procesních oprávnění rozhodců s mantinely, které byly uvedeny výše.

Rozhodce by se mohl (a měl) obrátit na Komisi, navrhne-li to jedna ze stran a druhá strana souhlasí. Rozhodce by měl respektovat dohodu stran. Výjimku by mohla představovat situace, kde se rozhodce domnívá, že takováto dohoda stran není v daném případě vhodná. Řešení této situace bylo uvedeno výše.

Pokud druhá strana nesouhlasí, musí rozhodce vyvažovat dva aspekty. Za prvé, že arbitráž je neveřejný způsob řešení sporů (blíže viz následující kapitola). Zapojení třetí osoby, o to spíše veřejné instituce, by bylo v rozporu se zásadou neveřejnosti. Na druhou stranu, základním cílem rozhodčího řízení je správné a spravedlivé rozhodnutí sporu. Jak již bylo uvedeno, rozhodce má oprávnění rozhodnout o přípustnosti důkazů. Rozhodce tedy může požádat Komisi o spolupráci, i když jedna ze stran nesouhlasí, pokud tak činí z legitimních důvodů. Měl by však vzít v potaz všechny faktory, které by zvažoval v případě rozhodnutí o

⁷³ KOMNINOS, Assistance by the European Commission and Member States Authorities in Arbitrations, 2011, op. cit., s. 745.

⁷⁴ Ibid., s. 748.

přípustnosti jiných důkazů, zejména, zda je zapojení Komise potřebné, zda nedojde k nepřiměřenému prodloužení řízení a zda byla žádost stranou vznesena z řádných důvodů.⁷⁵

Z vlastní iniciativy by měl rozhodce tuto možnost vznést tam, kde jedna ze stran podala stížnost ke Komisi, či to vyplývá z *terms of reference*. V tomto případě by měl dát stranám možnost se vyjádřit.⁷⁶

Pokud se strany shodnou, že by se rozhodce měl obrátit na Komisi, jedná se o dohodu o postupu v řízení ve smyslu § 19 odst. 1 ZRŘ. V opačném případě musí rozhodci respektovat pravidla uvedená v § 19 odst. 2. Informaci podanou Komisí či její stanovisko lze považovat za důkaz ve smyslu § 20 odst. 1 ZRŘ. Rozhodci nejsou povinni povést veškeré navržené důkazy, ale rozhodují o jejich přípustnosti, potřebnosti, vhodnosti a účelnosti. Klíčovým faktorem zde bude zájem na dostatečném vyjasnění skutkového a právního stavu.⁷⁷

Dle článku 15 odst. 2 nařízení 1/2003 mají členské státy povinnost předat Komisi kopie všech písemných rozsudků týkajících se používání článků 101 a 102. Smyslem je, aby se Komise dozvěděla o rozsudcích, které mohou ohrozit konzistentní aplikaci pravidel EU. Cílem je rovněž dát Komisi možnost, aby se mohla účastnit dalšího stupně řízení dle článku 15 odst. 3.⁷⁸

Jak již bylo uvedeno, rozhodci nejsou vázáni článkem 15. Nemají tedy povinnost předávat Komisi kopie nálezů týkajících se aplikace článků 101 a 102. Tuto povinnost nemají ani členské státy, jejich povinnost se vztahuje pouze na soudní rozhodnutí. Taková povinnost by ani nebyla prakticky realizovatelná s ohledem na to, že o takových nálezech se členský stát nemusí vůbec dozvědět. Navíc, jak bylo uvedeno, cílem je dát Komisi možnost předkládat vyjádření v dalších stupních řízení, což v případě rozhodčího řízení nepřichází v úvahu. Soudy členských států však musí předat soudní rozhodnutí vydaná v řízeních souvisejících s rozhodčím řízením.⁷⁹

5.2.2 Komise jako *amicus curiae*

Na základě článku 15 odst. 3 mohou orgány pro hospodářskou soutěž členských států a Komise z vlastního podnětu předkládat vnitrostátním soudům členského státu písemná

⁷⁵ VEEDER, STANLEY, 2011, op. cit., s. 109–110.

⁷⁶ KOMNINOS, Assistance by the European Commission and Member States Authorities in Arbitrations, 2011, op. cit., s. 746.

⁷⁷ BĚLOHLÁVEK, 2012, op. cit., s. 780–781.

⁷⁸ Bod 37 oznámení Komise o spolupráci.

⁷⁹ KOMNINOS, Assistance by the European Commission and Member States Authorities in Arbitrations, 2011, op. cit., s. 738; SZPUNAR, 2017, op. cit., s. 90.

vyjádření k otázkám týkajícím se používání článků 101 a 102 SFEU. Národní orgány mohou předložit vyjádření týkající se jakékoli otázky týkající se aplikace článků 101 a 102 (soudu svého členského státu), Komise pouze tam, kde si to vyžaduje jednotné použití těchto ustanovení. Se svolením dotyčného soudu mohou rovněž předkládat ústní vyjádření. Za tímto účelem může Komise (i orgány pro hospodářskou soutěž členských států) pro účely přípravy svého vyjádření požádat příslušný soud členského státu, aby jí zaslal nebo zajistil zaslání jakýchkoli dokumentů nezbytných pro posouzení případu.⁸⁰ V těchto případech Komise není účastníkem řízení. Má jednat jako objektivní, neutrální a nezávislý expert.⁸¹ Své vyjádření musí omezit pouze na ekonomickou a právní analýzu rozhodujících skutečností.⁸²

Ani článek 15 odst. 3 se nevztahuje na rozhodčí řízení. Komise nemůže z vlastní iniciativy bez dalšího vystupovat jako *amicus curiae* v mezinárodní obchodní arbitráži. To by odporovalo povaze mezinárodní obchodní arbitráže a jejím základním zásadám, především neveřejnosti. Teoreticky by to bylo možné v případě, kdy o to Komise požádá a obě strany souhlasí. Pokud strany nesouhlasí, rozhodce či tribunál musí zvážit, zda je vyjádření Komise třeba pro správné rozhodnutí ve věci samé. V tomto případě by se rozhodci měli řídit pravidly o ustanovení znalců.⁸³ Preferované je každopádně pouze písemné vyjádření. Zdá se však, že ani Komise sama o tuto možnost nejeví zájem.⁸⁴

Česká právní úprava v § 19 odst. 3 výslovně zakotvuje, že rozhodčí řízení je vždy neveřejné. Toto ustanovení je kogentní. To však nevylučuje možnost účasti konkrétních třetích osob. Ta však podléhá souhlasu stran a rozhodců. Komise by tak z vlastní iniciativy nemohla v rozhodčím řízení konaném na území České republiky vystupovat jako *amicus curiae*. Bylo by to možné tam, kde s tím souhlasí strany i rozhodci. Pokud strany nesouhlasí, jediná cesta, která se zde nabízí, je ustanovit Komisi jako znalce.

5.2.3 Paralelní řízení před Komisí

Dle článku 16 odst. 1 nařízení 1/2003 se musí soudy členských vyvarovat rozhodnutí, která by byla v rozporu s rozhodnutím, které má Komise v úmyslu přijmout v řízení, jež zahájila. Za tímto účelem může vnitrostátní soud přezkoumat, zda je nezbytné, aby své řízení přerušil.

⁸⁰ Přehled případů, kdy Komise jednala jako *amicus curiae* viz *Commission Observations to National Courts (Amicus curiae Observations, Article 15(3))* [online]. European Commission [cit. 2019-07-19].

⁸¹ KOMNINOS, Assistance by the European Commission and Member States Authorities in Arbitrations, 2011, op. cit., s. 734.

⁸² Bod 32 oznámení Komise o spolupráci.

⁸³ VEEDER, STANLEY, 2011, op. cit., s. 110–111.

⁸⁴ KOMNINOS, Assistance by the European Commission and Member States Authorities in Arbitrations, 2011, op. cit., s. 742.

Toto ustanovení dopadá pouze na situace, kdy je předmětem rozhodování Komise stejná dohoda, rozhodnutí či jednání jako v řízení před soudem. Článek 16 odst. 1 přímo nedopadá na rozhodce.

Nicméně i v rozhodčím řízení může být přerušeno praktické. Spory vyžadující aplikaci pravidel hospodářské soutěže mohou být velmi složité. Rozhodci mají omezená oprávnění (mohou si vyžádat předložení dokumentů, vyslechnout svědky, ustanovit znalce), ale nikdy nemají takové vyšetřovací pravomoci jako Komise. Není-li skutkový stav prokázán ve vyžadované míře, rozhodce rozhodne na základě pravidel objektivního důkazního břemena. Jak již bylo uvedeno v kapitole 4, v mezinárodní obchodní arbitráži je široce respektováno pravidlo, že každou stranu tíží důkazní břemeno ohledně předpokladů jí příznivé právní normy. Pokud strana tvrdí, že došlo k porušení pravidla hospodářské soutěže, nese důkazní břemeno. Neunese-li ho, může to být ve prospěch strany, která se porušení dopustila.

Může tedy rozhodce nařídít straně, aby podala stížnost ke Komisi? Nebo za předpokladu, že již řízení běží, může rozhodčí řízení přerušit a počkat, než Komise rozhodne?

Při posuzování těchto otázek by rozhodci měli vzít v potaz následující premisy. Mezinárodní obchodní arbitráž je efektivním způsobem řešení sporů. Pokud by vznikl dojem, že rozhodci nejsou schopni řešit spory vyžadující aplikaci pravidel hospodářské soutěže, mohlo by to vést k omezenému využití rozhodčího řízení. Pravidla hospodářské soutěže musí být účinně vynucována. Pokud mají být v rozhodčím řízení řešeny i tyto spory, musí být poskytnuta adekvátní ochrana stranám i veřejným zájmům. Zároveň arbitráž nesmí ztratit svoji povahu. Arbitráž musí být vhodným způsobem řešení sporů vyžadujících aplikaci pravidel hospodářské soutěže. Záruky, že jsou pravidla hospodářské soutěže aplikována, musí nabídnout samotná arbitráž, ne následné soudní řízení.⁸⁵

Při rozhodování o přerušování řízení je nutné vzít v potaz tři aspekty. Za prvé, zásadu rychlosti řízení. Ta není absolutní překážkou pro přerušování rozhodčího řízení, nicméně znamená, že přerušování řízení by mělo být krajním prostředkem a mělo by k němu dojít pouze tam, pokud je to absolutně nezbytné pro vydání platného nálezu. Za druhé, povinnost vydat platný nálezu. Rozhodce musí zvážit, zda rozhodnutí Komise ohrožuje platnost nálezu a zda je toto riziko reálné. Pokud je na základě důkazů, povahy sporu, přechozí praxe Komise, judikatury

⁸⁵ NAZZINI, Renato. Parallel Proceedings before the Tribunal and the Courts/Competition Authorities. In: BLANKE, Gordon a Phillip LANDOLT (eds.) *EU and US Antitrust Arbitration*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2011, s. 894–895.

evropských a národních soudů dostatečně jasné, že nález nebude odporovat rozhodnutí Komise, neměl by rozhodce řízení přerušit.⁸⁶

Za třetí, rozhodce nemá pravomoc přerušit řízení a dovolit straně, aby podala stížnost ke Komisi. Neměl by ho přerušit ani v případě, kdy byla pouze formálně podaná stížnost. Mělo by k tomu dojít pouze v případě, kdy se Komise případem aktivně zabývá.⁸⁷

Strana rozhodčího řízení může podat stížnost k orgánu pro ochranu hospodářské soutěže nebo ke Komisi s cílem získat rozhodnutí, že celá smlouva či určité ujednání je neplatné. Důvodem podání stížnosti může být získání rozhodnutí, které přesvědčí rozhodce, zdrží rozhodčí řízení a zvýší tlak na druhou stranu. Národní orgány jsou v praxi zřídka ochotny posuzovat neplatnost individuálních smluv, o to spíše k tomu nebude ochotna Komise. Je nepravděpodobné, že strana dostane odpověď.⁸⁸

Národní úpravy rozhodčího řízení či rozhodčí pravidla otázku přerušení rozhodčího řízení zpravidla výslovně neřeší. Oprávnění rozhodce přerušit řízení je součástí jeho široké procesní diskrece, ledaže by strany toto oprávnění dohodou vyloučily. Před přerušením by měl rozhodce informovat strany. Pokud obě strany nesouhlasí s přerušením, rozhodce řízení přerušit nemůže. Pokud obě souhlasí, nevystává problém. Pokud se strany neshodnou, je to v rukou rozhodce při zvážení aspektů uvedených výše.⁸⁹

V České republice je otázka přerušení řízení součástí postupu v řízení. Pokud se na něm strany dohodnou, případně ho vyloučí, měli by rozhodci tuto dohodu zásadně respektovat. V případě absence dohody stran je rozhodnutí v rukou rozhodců za dodržení podmínek uvedených v § 19 odst. 2 ZRŘ. Rozhodci by zde na základě § 30 ZRŘ mohli přiměřeně využít § 109 odst. 2 písm. c) OSŘ.⁹⁰ I z tohoto ustanovení vyplývá pouze možnost, nikoliv povinnost řízení přerušit. Například v řízeních o náhradě škody za porušení pravidel hospodářské soutěže se české soudy staví k možnosti přerušení řízení spíše odmítavě s tím, že by došlo k neúměrným průtahům řízení.⁹¹

⁸⁶ Ibid., s. 898.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ TRITTMANN, KASOLOWSKY, 2011, op. cit., s. 188.

⁸⁹ NAZZINI, *Parallel Proceedings before the Tribunal and the Courts/Competition Authorities*, 2011, op. cit., s. 900.

⁹⁰ Jedná se pouze o možnost, nikoliv povinnost rozhodců, protože otázka přerušení řízení spadá do postupu v řízení.

⁹¹ KINDL, PAVELKA, HUBKOVÁ, 2018, op. cit., s. 311.

5.2.4 Vázanost rozhodců rozhodnutím Komise

Právo EU výslovně neupravuje, jaké postavení má mít rozhodnutí Komise v rozhodčím řízení. Výchozím bodem pro další úvahy musí být postavení těchto rozhodnutí v řízení před obecnými soudy. Navíc, pro rozhodce je důležité vědět, jak budou obecné soudy zacházet s rozhodnutím Komise v řízeních, která souvisí s rozhodčím řízením, především v řízení o zrušení rozhodčího nálezu.⁹²

Komise v oblasti soutěže vydává celou řadu rozhodnutí, ne všechna mohou být pro mezinárodní obchodní arbitráž relevantní. Zpravidla nebudou relevantní vlastní rozhodnutí Komise o pokutách, protože ukládají veřejnoprávní sankci. Pokud je však logickým předpokladem udělení pokuty shledání porušení článku 101 nebo 102 SFEU, tento závěr může být relevantní. Rozhodnutí o pokutě může obsahovat závěr, zda porušení bylo úmyslné či nedbalostní, což opět může být relevantní pro soukromoprávní spor řešený před rozhodci. Rozhodnutí dle článku 9, kterým Komise činí závazné nabídky podniků, bude relevantní pro rozhodčí řízení týkající se sporů vyplývajících z těchto závazků. Zpravidla nebudou relevantní rozhodnutí Komise dle článku 13 nařízení 1/2003, která mají procesní povahu. Totéž platí pro ostatní procesní rozhodnutí.⁹³

Relevantní pro obchodní arbitráž bude rozhodnutí Komise dle článku 7 odst. 1 nařízení 1/2003, např. tam, kde je předmětem sporu v arbitráži platnost dohody. Relevantní může být i rozhodnutí dle článku 29 odst. 1 o odejmutí výhody plynoucí z blokované výjimky, a to tam, kde se rozhodčí řízení týká dohody, které byla výhoda odejmuta. Relevantní může být i rozhodnutí Komise dle článku 10 nařízení 1/2003 o tom, že článek 101 nebo 102 SFEU není použitelný. Význam může mít i rozhodnutí, kterým Komise odmítá stížnost dle článku 7 odst. 2 nařízení Komise (ES) č. 773/2004 ze dne 7. dubna 2004 o vedení řízení Komise podle článků 81 a 82 Smlouvy o ES. Roli mohou hrát i doporučení či stanoviska Komise, např. guidance letter. Zda je rozhodnutí Komise skutečně relevantní v kontextu konkrétní arbitráže je nutné posoudit případ od případu.⁹⁴

Závaznost doporučení a stanovisek Komise

⁹² NAZZINI, Renato. Authority and Influence in Arbitrations of Previous Decisions on EU Competition Law. In: BLANKE, Gordon a Phillip LANDOLT (eds.) *EU and US Antitrust Arbitration*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2011, s. 709.

⁹³ NAZZINI, Authority and Influence in Arbitrations of Previous Decisions on EU Competition Law, 2011, op. cit., s. 702–709.

⁹⁴ Ibid., s. 701–710.

Doporučení a stanoviska Komise nejsou závazná pro soudy členských států, nemohou být tedy závazná ani pro rozhodce. Mohou však rozhodcům napomoci při řešení stejných či podobných otázek. Mohou figurovat jako důkaz. Rozhodcům však nic nebrání v tom, aby na základě předložených důkazů dospěli k jiným závěrům.⁹⁵

Závaznost rozhodnutí Komise adresovaných straně/stranám rozhodčího řízení

V tomto případě by se mohlo jednat o situaci, kdy je v rozhodčím řízení řešen spor ze smlouvy (např. licenční), žalobce uplatňuje nárok z porušení smlouvy a žalovaný namítá neplatnost určitého ujednání z důvodu porušení článku 101 SFEU. Existuje rozhodnutí Komise konstatující rozpor s článkem 101 SFEU. Adresáty tohoto rozhodnutí jsou obě strany rozhodčího řízení.

Jiným příkladem může být situace obdobná skutkovému stavu v rozhodnutí CDC. Komise rozhodne, že jednání několika osob je v rozporu se zákazem kartelových dohod stanoveným v článku 101 SFEU. Následně je v rozhodčím řízení podána žaloba na náhradu škody osobou, která uzavřela (jako kupující) kupní smlouvu s jedním ze členů kartelové dohody. Adresátem rozhodnutí Komise je jedna ze stran rozhodčího řízení.

Dle článku 16 odst. 1 nařízení 1/2003 pokud vnitrostátní soudy rozhodují o dohodách, rozhodnutích nebo jednáních podle článků 101 nebo 102 SFEU, které jsou již předmětem rozhodnutí Komise, nemohou rozhodnout v rozporu s rozhodnutím přijatým Komisí.⁹⁶ Pojem „v rozporu“ je vykládán tak, že soudy se nemohou odchýlit od právních a faktických zjištění Komise.⁹⁷ Povinnost vyplývající z článku 16 nařízení 1/2003 váže soudy členských států i v případě, kdy rozhodují o zrušení či uznání rozhodčího nálezu. Článek 16 odst. 1 nedopadá na rozhodce.

Závaznost těchto rozhodnutí by bylo možné dovodit z článku 288 SFEU, dle kterého jsou všechna rozhodnutí Komise závazná pro ty, jimž jsou určena. Adresáty rozhodnutí jsou typicky ti, kteří porušili pravidla hospodářské soutěže. Je otázkou, zda třetí osoba může na článek 288 SFEU spoléhat v soudním či rozhodčím řízení. Existují dva přístupy k výkladu článku 288.

Podle restriktivního výkladu má článek 288 SFEU omezenou aplikaci. Závazný účinek rozhodnutí se omezuje pouze na právní a procesní kontext, ve kterém bylo rozhodnutí

⁹⁵ Ibid., s. 710.

⁹⁶ Viz také bod 13 oznámení Komise o spolupráci.

⁹⁷ NAZZINI, Authority and Influence in Arbitrations of Previous Decisions on EU Competition Law, 2011, op. cit., s. 712.

přijato. Rozhodnutí Komise je tak závazné pro adresáta, pouze pokud jde o jeho pozici a povinnosti v rámci veřejného práva, ale už není rozhodující v civilním řízení se třetí osobou. Podle druhého přístupu existuje závazný účinek i v dalších řízeních včetně civilního mezi adresátem a třetí osobou. Druhý přístup lépe odpovídá zásadě plné účinnosti práva EU.⁹⁸

Pokud bychom přijali druhý přístup k výkladu článku 288, adresát nemůže právní a faktické závěry plynoucí z tohoto rozhodnutí v rozhodčím řízení zpochybnit. V případě restriktivního přístupu k výkladu článku 288 SFEU, je nutné vyjít z lex arbitri. Národní úpravy rozhodčího řízení mohou obsahovat úpravu otázky, zda jsou rozhodci rozhodnutím Komise vázáni.

I v případě absence takové úpravy bude rozhodnutí Komise v rozhodčím řízení přípustné minimálně jako důkaz, kterému rozhodci přiznají určitou váhu v rámci hodnocení důkazů. Rozhodci tak mohou dospět k závěru, že administrativní řízení před Komisí je natolik kvalitní a její rozhodnutí natolik přesvědčivě, že žádný jiný důkaz není potřeba.⁹⁹

Nutnost respektovat rozhodnutí Komise plyne i z povinnosti rozhodců vydat platný nález. Jak již bylo uvedeno, soudy členských států jsou rozhodnutím Komise vázány i v řízeních, kdy rozhodují o zrušení rozhodčího nálezu. Pokud nález tomuto rozhodnutí odporuje, hrozí, že rozhodčí nález může být zrušen.¹⁰⁰ Tento závěr je však relevantní pouze pro rozhodčí řízení, které se koná na území členských států.

Jedná-li se o rozhodčí řízení konané na území České republiky, ani zde článek 16 odst. 1 nařízení 1/2003 nedopadá na rozhodce. Závaznost by mohla plynout z článku 288 SFEU. Dle mého názoru by rozhodci v České republice měli každopádně přiměřeně použít § 135 odst. 2 OSŘ (na základě § 30 ZRŘ) a vyjít z rozhodnutí Komise jako orgánu příslušného k danému rozhodnutí.

Závaznost rozhodnutí Komise, je-li stranou rozhodčího řízení osoba, která byla aktivně legitimovaná dle článku 263 odst. 4 SFEU

Osoba, která má právo podat žalobu na neplatnost aktu dle článku 263 odst. 4 SFEU a neučiní tak ve stanovené lhůtě, nemůže tuto platnost napadnout v následném soudním řízení před soudem členského státu. Národní soudy tak nemůžou předložit předběžnou otázku

⁹⁸ Ibid., s. 711

⁹⁹ Ibid., s. 713.

¹⁰⁰ NAZZINI, Authority and Influence in Arbitrations of Previous Decisions on EU Competition Law, 2011, op. cit., s. 713.

týkající se platnosti, pokud by zjištění neplatnosti bylo ve prospěch strany, která mohla podat žalobu dle článku 263 odst. 4.¹⁰¹

V rozhodnutí TWD¹⁰² Soudní dvůr s odkazem na předchozí judikaturu uvedl, že rozhodnutí Komise, proti kterému adresát nepodal ve stanovené lhůtě žalobu na neplatnost, je vůči němu závazné. Totéž platí pro osoby, které jsou rozhodnutím bezprostředně a osobně dotčeny a mají tedy právo rovněž podat žalobu na neplatnost. Tyto závěry plynou z požadavku právní jistoty. Z tohoto požadavku rovněž plyne, že v takovém případě se nemůže osoba dovolávat neplatnosti daného rozhodnutí v následném soudním řízení; soud je rozhodnutím Komise vázán. Je ovšem nutné, aby si osoba byla plně vědoma rozhodnutí Komise a toho, že může bez jakýchkoli pochybností podat žalobu na neplatnost.

Žalobu dle článku 263 odst. 4 SFEU může podat adresát rozhodnutí i třetí osoba, která je rozhodnutím bezprostředně a osobně dotčena. Z rozhodnutí TWD plyne, že ani třetí osoby se nemohou dovolat neplatnosti rozhodnutí v následném soudním řízení, pokud bez jakýchkoli pochyb mohly podat žalobu na neplatnost a neučinily tak.

Kdo je třetí osobou, která mohla bez jakýchkoli pochybností podat žalobu? S ohledem na právní jistotu a na právo na přístup k soudu je nutné závěry rozhodnutí TWD vykládat úzce. Z judikatury Soudního dvora lze dovodit, že s jistotou se jedná pouze o osobu, která podala stížnost dle článku 7 odst. 1 nařízení 1/2003 a osobu právně spojenou s adresátem či stěžovatelem. Ostatní třetí osoby mohou mít sice právo podat žalobu na neplatnost, závěry judikatury však nejsou natolik jednoznačné, aby naplnily podmínku „bez jakýchkoli pochybností“ plynoucí z rozhodnutí TWD. Tato podmínka bude splněna tam, kde třetí osoba byla o rozhodnutí informována orgánem veřejné moci a výslovně upozorněna na možnost podat žalobu na neplatnost.¹⁰³

Závěry rozhodnutí TWD lze použít i pro mezinárodní obchodní arbitráž. Kromě toho, soud členského státu rozhodující o zrušení nálezu je vázán rozhodnutím Komise a nesmí přijmout rozhodnutí, které je s ním v rozporu. Rozhodčí nález, který by byl v rozporu s rozhodnutím Komise, bude pravděpodobně zrušen.

¹⁰¹ Ibid., s. 716.

¹⁰² Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. března 1994. TWD Textilwerke Deggendorf GmbH proti Spolkové republice Německo. Věc C-188/92.

¹⁰³ NAZZINI, Authority and Influence in Arbitrations of Previous Decisions on EU Competition Law, 2011, op. cit., s. 717–719.

Závaznost rozhodnutí Komise, které se týká stejných faktických a/nebo právních otázek, ale jiných stran

V tomto případě není adresátem rozhodnutí Komise ani jedna ze stran rozhodčího řízení, ale rozhodnutí se týká stejných faktických a právních otázek. Článek 16 odst. 1 nařízení 1/2003 dopadá pouze na situace, kdy dohoda, která je předmětem soudního řízení, byla předmětem rozhodnutí Komise. Rozhodnutí týkající se stejných faktických a právních otázek, ale jiných stran, tak není dle tohoto ustanovení pro soudy členských států závazné.

V tomto ohledu neexistuje žádné rozhodnutí soudů EU, tato otázka se však objevila například v řízení před anglickými soudy. House of Lords v rozhodnutí Crehan proti Inntrepreneur Pub Company (CPC) a ostatní proti Crehan¹⁰⁴ dospěl k závěru, že rozhodnutí Komise je závazné pro adresáty. Článek 16 nařízení 1/2003 nedopadá na rozhodnutí týkající se stejných faktických a právních otázek, ale jiných stran. Takové rozhodnutí Komise lze tak v soudním řízení použít pouze jako důkaz, který lze ovšem považovat za vysoce přesvědčivý. Není-li rozhodnutí závazné pro soudy členských států, nemůže být závazné ani pro rozhodce. V rozhodčím řízení je tak lze použít „pouze“ jako důkaz. Vzhledem k tomu, že není závazné ani pro soudy členských států v řízení o zrušení rozhodčího nálezu, platnost nálezu nebude ohrožena pouhou existencí tohoto rozhodnutí a tím, že rozhodci dospějí k jinému závěru.

5.3 Spory dotčené trestným činem (úplatkářstvím)

I v případě, že je předmět rozhodčího řízení dotčen trestně postižitelným jednáním, je nutné zvažovat dopad pravomoci orgánů moci veřejné na rozhodčí řízení. Pro průběh rozhodčího řízení je důležitá především otázka přerušení rozhodčího řízení do doby, než bude znám výsledek trestního řízení, a otázka vázanosti rozhodce rozhodnutím soudu v trestním řízení. V následující kapitole bude řešena otázka dopadu trestního práva a pravomoci orgánů moci veřejné na neveřejnost a důvěrnost rozhodčího řízení.

Jak již bylo uvedeno, přerušení rozhodčího řízení je pravidelně v diskreci rozhodců, jejímž limitem bude zejména autonomie vůle stran. Obecně nelze říct, že rozhodci mají povinnost přerušit rozhodčí řízení do doby, než skončí trestní řízení. Výjimku by mohlo představovat ustanovení v právním předpise dopadající na rozhodce či rozhodnutí soudu.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Rozhodnutí House of Lords, Spojené království ze dne 19. července 2006, Crehan proti Inntrepreneur Pub Company (CPC) a ostatní proti Crehan. In: *British and Irish Legal Information Institute* [online]. [cit. 2019-06-19].

¹⁰⁵ BESSON, 2015, op. cit., s. 103–106.

V České republice je otázka přerušení řízení součástí postupu v řízení (viz výše). Jak již bylo zmíněno, rozhodci by mohli přiměřeně použít § 109 odst. 2 písm. c) OSŘ.¹⁰⁶ Přerušení řízení je na uvážení rozhodce a rozhodce by mohl řízení přerušit jak v případě trestního řízení, které se koná v České republice, tak i trestního řízení, které se koná v jiném státě.

Obecně nelze hovořit ani o vázanosti rozhodce rozhodnutím trestního soudu. Ta může existovat v případě, kdy půjde o soud státu, kde se rozhodčí řízení koná. Bude ovšem nutné zohlednit právní úpravu daného státu. V České republice jsou rozhodci dle mého názoru rozhodnutím českého trestního soudu vázáni, a to na základě přiměřeného použití § 135 odst. 2 OSŘ.

Jedná-li se o rozhodnutí soudu jiného státu, než kde se rozhodčí řízení koná, nebude jím rozhodce vázán, ledaže by právo státu, kde se rozhodčí řízení koná, stanovilo něco jiného. I když není rozhodce rozhodnutím vázán, bude pro něj toto rozhodnutí zásadním prvkem při posuzování předmětného jednání.¹⁰⁷

5.4 Spory dotčené insolvenčním řízením

Naprostá většina právních řádů spojuje s insolvenčním řízením přerušení nebo jiný druh suspenze individuálních řízení.¹⁰⁸ Liší se však dopad těchto ustanovení na (mezinárodní) rozhodčí řízení.¹⁰⁹ V některých právních rádech se příslušná ustanovení insolvenčního práva nevztahují na rozhodčí řízení. Tak je tomu například v Německu, kde se § 240 německého ZPO¹¹⁰ vztahuje pouze na soudní řízení.¹¹¹ Obdobně je tomu ve Švýcarsku, kde příslušné ustanovení dopadá na soudní řízení a dle judikatury i na vnitrostátní rozhodčí řízení. Nedopadá však přímo na mezinárodní rozhodčí řízení. Toto ustanovení není považováno za součást švýcarského veřejného pořádku. Dle francouzské úpravy se zahájením insolvenčního řízení automaticky přerušují všechna řízení proti dlužníkovi. Toto pravidlo je součástí francouzského mezinárodního veřejného pořádku a dopadá tak i na mezinárodní rozhodčí řízení.¹¹²

¹⁰⁶ BĚLOHLÁVEK, 2008, op. cit., s. 1059–1060.

¹⁰⁷ BESSON, 2015, op. cit., s. 107.

¹⁰⁸ Soudní dvůr uvedl, že se jedná o zásadu společnou právním řádům členských států. Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 17. března 2005. Komise Evropských společenství proti AMI Semiconductor Belgium BVBA a ostatní. Věc C-294/02.

¹⁰⁹ Přehled viz VORBURGER, 2014, op. cit., s. 183–191.

¹¹⁰ Dle tohoto ustanovení se zahájením insolvenčního řízení soudní řízení přerušují.

¹¹¹ KRÖLL, Insolvency and Arbitration – Effects of Party Insolvency on Arbitral Proceedings in Germany, 2015, op. cit., s. 1002.

¹¹² VORBURGER, 2014, op. cit., s. 186–190.

I když se příslušná úprava na rozhodce nevztahuje, neznamená to, že rozhodci řízení přerušit nemají. Důvodem v tomto případě může být respektování rovnosti stran a jejich práva uplatnit své nároky. Účastníkem řízení se má stát insolvenční správce. On i druhá strana musí mít dostatek času na to, aby se ve změněné situaci na řízení připravili. Za tímto účelem bude nezbytné rozhodčí řízení zpravidla přerušit. V opačném případě by byl dán důvod pro zrušení rozhodčího nálezu z důvodu porušení práva na spravedlivý proces. Tento přístup se uplatňuje v Německu¹¹³ či ve Švýcarsku.¹¹⁴

Dle české úpravy se účinností rozhodnutí o úpadku přerušují rozhodčí řízení o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, která mají být v insolvenčním řízení uplatněna přihláškou, nebo na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené, anebo o pohledávkách, které se v insolvenčním řízení neuspokojují. V přerušovaných řízeních je možné pokračovat až po odpadnutí účinků rozhodnutí o úpadku, nestanoví-li zákon jinak.¹¹⁵ Věřitel je povinen podat přihlášku pohledávky (§ 173 odst. 2). Není-li pohledávka popřena, je jako zjištěná pohledávka součástí seznamu. Věřitel bude uspokojen v rámci rozvrhového usnesení. Pokud dojde po zrušení konkursu ke zrušení a zániku dlužníka, neuspokojené pohledávky zanikají. Pokud k zániku nedojde, na základě seznamu lze podat návrh na výkon či exekuci zjištěné neuspokojené pohledávky. Rozhodčí řízení, které bylo přerušeno, musí být zastaveno.

Ustanovení § 263 odst. 1 insolvenčního zákona uvádí, že prohlášením konkursu se přerušují rozhodčí řízení o právech a povinnostech, které se týkají majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z majetkové podstaty, jejichž účastníkem je dlužník. Prohlášením konkursu se přerušují rozhodčí řízení, která nebyla již dříve přerušena rozhodnutím o úpadku. V těchto řízeních bude možné pokračovat pouze za podmínek stanovených insolvenčním zákonem (§ 264 a § 265). Nepřerušují se řízení uvedená v § 266 insolvenčního zákona.

Rozhodčí řízení se na základě uvedených ustanovení přerušuje ze zákona. Rozhodci nevydávají žádné rozhodnutí, které by mělo konstitutivní účinek. Rozhodce pouze vyrozumí účastníky, jakmile se o této skutečnosti dozví.¹¹⁶ Pokud již v rozhodčím řízení, které má být

¹¹³ KRÖLL, *Insolvency and Arbitration – Effects of Party Insolvency on Arbitral Proceedings in Germany*, 2015, op. cit., s. 1002.

¹¹⁴ VORBURGER, 2014, op. cit., s. 191.

¹¹⁵ § 140a insolvenčního zákona.

¹¹⁶ BĚLOHLÁVEK, 2012, op. cit., s. 710–711.

přerušeno, bylo vydáno rozhodnutí (typicky nález), nedoručuje se. Pokud již rozhodnutí bylo doručeno, ale ještě nenabýlo právní moci, nenabývá právní moci.¹¹⁷

V přerušovaných řízeních, ve kterých v době prohlášení konkursu dlužník vystupoval jako žalobce nebo jiný navrhovatel, jakož i v dalších řízeních, ve kterých uplatňoval své pohledávky nebo jiná práva týkající se majetkové podstaty, lze pokračovat na návrh insolvenčního správce.¹¹⁸ Toto ustanovení dává insolvenčnímu správci možnost posoudit, ve kterých přerušovaných řízeních bude na místě dlužníka pokračovat, a to zejména s ohledem na optimální možnost zpeněžení majetku z majetkové podstaty. Insolvenční správce musí zvážit, jaký přínos má pokračování sporu pro majetkovou podstatu. Jestliže insolvenční správce ve lhůtě určené mu rozhodcem nebo stálým rozhodčím soudem, u kterého je řízení vedeno, nepodal návrh na pokračování v řízení, mohou návrh na pokračování v řízení podat dlužník, popřípadě ostatní účastníci řízení s tím, že dlužník zůstává účastníkem řízení. Tato možnost je důsledkem koncepce, že prohlášení konkursu nemá vliv na dlužníkovu svéprávnost ani na jeho procesní způsobilost. Insolvenční zákon tím sleduje zájem ponechat dlužníkovi i po prohlášení konkursu právo právně jednat, pokud by tak došlo k rozmnožení majetku náležejícího do majetkové podstaty. Rozhodce nemůže pokračovat v řízení z vlastní iniciativy, musí být podán návrh na pokračování.¹¹⁹

Ustanovení § 265 upravuje možnost pokračování rozhodčího řízení v situaci, kdy je úpadce žalovaný. Tato úprava vychází ze zásady, že v přerušovaných řízeních může být pokračováno, pokud výsledek tohoto řízení může být ve prospěch cíle a účelu sledovaného insolvenčním řízením.¹²⁰ Odst. 1 dopadá na spory o rozsah majetkové podstaty (s výjimkou sporů o vyloučení majetku z podstaty), řízení o nárocích s právem na uspokojení ze zajištění a na řízení o pohledávkách za majetkovou podstatou nebo o pohledávkách postavených jim naroven. Pro účely této práce je důležitější odst. 2, který dopadá na řízení o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou, nebo na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené. V těchto řízeních lze pokračovat pouze na základě rozhodnutí insolvenčního soudu, který rozhodne na návrh osoby, která takové nároky uplatňuje, nebo na návrh insolvenčního správce. Insolvenční soud rozhodne o pokračování v řízení, jen může-li pokračování v řízení vést k vyjasnění sporných otázek vyvolaných insolvenčním řízením nebo k ukončení

¹¹⁷ § 140a a § 263 insolvenčního zákona.

¹¹⁸ § 264 insolvenčního zákona.

¹¹⁹ HÁSOVÁ, MORAVEC A KOL., 2018, op. cit., s. 1030–1031.

¹²⁰ Ibid., s. 1034.

dlužníkových sporů způsobem, který nezatěžuje majetkovou podstatu. Tímto rozhodnutím se insolvenční správce stává účastníkem přerušeno řízení místo dlužníka.

Úprava obsažená v insolvenčním zákoně se bez dalšího uplatní ve vztahu k rozhodčímu řízení, které se koná na území České republiky. Jak již bylo uvedeno, v mezinárodní obchodní arbitráži je časté, že insolvenční řízení je zahájeno v jiném státě, než kde se koná rozhodčí řízení. Mají-li rozhodci posoudit dopad insolvenčního řízení na průběh rozhodčího řízení, musí si stanovit, dle kterého práva tak učiní. Tomu musí předcházet uznání insolvenčního řízení (podrobně viz kapitola 2). V kapitole 2 jsem rovněž dospěla k závěru, že rozhodci v členských státech EU mají aplikovat nařízení o insolvenčním řízení tam, kde je splněna jeho působnost. Rozhodci tak mají v souladu s tímto nařízením uznávat insolvenční řízení zahájená v jiných členských státech. Pokud jde o právo rozhodné pro účinky insolvenčního řízení na průběh rozhodčího řízení, je v členských státech klíčový článek 18 nařízení o insolvenčním řízení (podrobně viz kapitola 2). Pokud bylo rozhodčí řízení již zahájeno v době zahájení insolvenčního řízení, posoudí se účinky insolvenčního řízení na rozhodčí řízení dle práva státu, kde se rozhodčí řízení koná.

5.5 Dílčí závěr

Dle národních úprav rozhodčího řízení i rozhodčích pravidel mají rozhodci zpravidla široká procesní oprávnění, jejichž mantinely tvoří kogentní normy lex arbitri a autonomie vůle stran. V kontextu sporů dotčených veřejným zájmem je však nutné se zabývat i otázkou vztahu rozhodců k orgánům moci veřejné.

V případě řešení sporů vyžadujících aplikaci pravidel hospodářské soutěže EU vyvstává otázka vztahu rozhodců a Komise, případně národních orgánů pro ochranu hospodářské soutěže. V této kapitole jsem se věnovala výlučně vztahu mezi rozhodci a Komisí. Na tento vztah je nutné se dívat jak pohledem samotného práva EU, tak pohledem rozhodčího řízení a jeho úprav. Pokud jde o vztah mezi rozhodci a Komisí, identifikovala jsem několik otázek.

První z nich je otázka spolupráce mezi rozhodci a Komisí. Právo EU neposkytuje právní základ pro formální spolupráci mezi rozhodci a Komisí. Na rozhodce nedopadá článek 4 odst. 3 SEU ani článek 15 odst. 1 nařízení 1/2003. Z pohledu práva EU by tak bylo možné uvažovat maximálně o neformální spolupráci, i ta má své opodstatnění. Stejně jako v případě národních soudů by rozhodci mohli požádat Komisi o poskytnutí informací, např. o stavu řízení, případně o vydání stanoviska. Národní úpravy rozhodčího řízení výslovně neupravují, za jakých podmínek by se měl rozhodce k tomuto postupu uchýlit. Bude se jednat o otázku

spadající mezi procesní oprávnění rozhodců. Je třeba vzít v potaz i mantinely těchto oprávnění, především vůli stran.

Druhou otázkou je možnost Komise vystupovat jako *amicus curiae* v rozhodčím řízení. Samotné právo EU tuto možnost Komisi nedává. Tuto možnost jí nedávají ani národní úpravy rozhodčího řízení. Dle názoru autorky by navíc odporovalo povaze mezinárodní obchodní arbitráže, kdyby Komise mohla z vlastní iniciativy vystupovat jako *amicus curiae*. O této možnosti by tak bylo možné teoreticky uvažovat tam, kde s ní souhlasí strany i rozhodci. Nezdá se však, že by Komise o tuto možnost jevila zájem.

Třetí otázkou je povinnost rozhodců přerušit rozhodčí řízení tam, kdy před Komisí probíhá paralelní řízení. Právo EU otázku přerušení rozhodčího řízení neupravuje. Nicméně i v rozhodčím řízení může být přerušeno praktické. Spory vyžadující aplikaci pravidel hospodářské soutěže mohou být velmi složité. Rozhodci mají omezená oprávnění, nemají takové vyšetřovací pravomoci jako Komise. Národní úpravy rozhodčího řízení či rozhodčí pravidla otázku přerušení rozhodčího řízení zpravidla výslovně neřeší. Oprávnění rozhodce přerušit řízení je součástí jeho široké procesní diskrece, ledaže by strany toto oprávnění dohodou vyloučily. Před přerušením by měl rozhodce informovat strany. Pokud obě strany nesouhlasí s přerušením, rozhodce řízení přerušit nemůže. Pokud obě souhlasí, nevystává problém. Pokud se strany neshodnou, je v rukou rozhodce, aby o přerušení řízení rozhodl. V takovém případě musí zvažovat řadu aspektů, především zásadu rychlosti řízení a povinnost vydat platný nálezn.

Poslední otázkou je pak vázanost rozhodce rozhodnutím Komise. Ne všechna rozhodnutí Komise jsou pro rozhodčí řízení relevantní. Relevantní pro obchodní arbitráž bude zejména rozhodnutí Komise dle článku 7 odst. 1 nařízení 1/2003, např. tam, kde je předmětem sporu v arbitráži platnost dohody. Relevantní může být i rozhodnutí dle článku 29 odst. 1 o odejmutí výhody plynoucí z blokové výjimky, a to tam, kde se rozhodčí řízení týká dohody, které byla výhoda odejmuta. Relevantní může být i rozhodnutí Komise dle článku 10 nařízení 1/2003 o tom, že článek 101 nebo 102 SFEU není použitelný. Zda je rozhodnutí Komise skutečně relevantní v kontextu konkrétní arbitráže, je nutné posoudit případ od případu.

Je-li rozhodnutí Komise adresováno stranám či straně rozhodčího řízení, dospěla jsem k závěru, že by mělo být pro rozhodce závazné. Tuto závaznost by bylo možné dovodit z článku 288 SFEU. V případě restriktivního výkladu tohoto ustanovení je nutné vyjít z *lex arbitri*. Například v České republice by rozhodci měli přiměřeně použít § 135 odst. 2 OSŘ a vyjít z rozhodnutí Komise jako orgánu příslušného k danému rozhodnutí. V neposlední řadě

lze závaznost dovodit i z povinnosti rozhodců vydat platný nález. Soudy členských států jsou rozhodnutím Komise vázány i v řízeních, kdy rozhodují o zrušení rozhodčího nálezu. Pokud nález tomuto rozhodnutí odporuje, hrozí, že rozhodčí nález může být zrušen. Pokud se rozhodnutí Komise týká stejných faktických a právních otázek, ale jiných stran, není pro rozhodce závazné. V rozhodčím řízení je tak lze použít „pouze“ jako důkaz.

I v případě, že je předmět rozhodčího řízení dotčen trestně postižitelným jednáním, je nutné zvažovat dopad pravomoci orgánů moci veřejné na rozhodčí řízení. I zde bude otázka přerušení rozhodčího řízení pravidelně v diskreci rozhodců. Obecně nelze říci, že rozhodci mají povinnost přerušit rozhodčí řízení do doby, než skončí trestní řízení. Výjimku by mohlo představovat ustanovení v právním předpise dopadající na rozhodce či rozhodnutí soudu.

Obecně nelze hovořit ani o vázanosti rozhodce rozhodnutím trestního soudu. Ta může existovat v případě, kdy půjde o soud státu, kde se rozhodčí řízení koná. Bude ovšem nutné zohlednit právní úpravu daného státu. Například v České republice jsou rozhodci dle mého názoru rozhodnutím českého trestního soudu vázáni, a to na základě přiměřeného použití § 135 odst. 2 OSŘ.

Pokud jde o spory dotčené insolvenčním řízením, naprostá většina právních řádů spojuje s insolvenčním řízením přerušení nebo jiný druh suspenze individuálních řízení. Liší se však dopad těchto ustanovení na (mezinárodní) rozhodčí řízení. V některých právních řádech se příslušná ustanovení insolvenčního práva nevztahují na rozhodčí řízení, případně na mezinárodní rozhodčí řízení. Příslušná ustanovení insolvenčního zákona v České republice dopadají i na rozhodčí řízení. Bez dalšího však půjde pouze o rozhodčí řízení, které se koná na území České republiky.

I když se příslušná úprava na rozhodce nevztahuje, neznamená to, že rozhodci řízení přerušit nemají. Důvodem v tomto případě může být respektování rovnosti stran a jejich práva uplatnit své nároky. Účastníkem řízení se má stát insolvenční správce. On i druhá strana musí mít dostatek času na to, aby se ve změněné situaci na řízení připravili. Za tímto účelem bude nezbytné rozhodčí řízení zpravidla přerušit. V opačném případě by mohl být dán důvod pro zrušení rozhodčího nálezu z důvodu porušení práva na spravedlivý proces.

V mezinárodní obchodní arbitráži je časté, že insolvenční řízení je zahájeno v jiném státě, než kde se koná rozhodčí řízení. Mají-li rozhodci posoudit dopad insolvenčního řízení na průběh rozhodčího řízení, musí si stanovit, dle kterého práva tak učiní. Tomu musí předcházet uznání insolvenčního řízení. Rozhodci v členských státech EU mají aplikovat nařízení o insolvenčním řízení tam, kde je splněna jeho působnost. Rozhodci tak mají

v souladu s tímto nařízením uznávat insolvenční řízení zahájená v jiných členských státech. Pokud jde o právo rozhodné pro účinky insolvenčního řízení na průběh rozhodčího řízení, je v členských státech klíčový článek 18 nařízení o insolvenčním řízení. Pokud bylo rozhodčí řízení již zahájeno v době zahájení insolvenčního řízení, posoudí se účinky insolvenčního řízení na rozhodčí řízení dle práva státu, kde se rozhodčí řízení koná.

Čtvrtá dílčí hypotéza nebyla jednoznačně potvrzena ani vyvrácena. Povinnost rozhodce přerušit řízení či jeho vázanost rozhodnutím orgánu moci veřejné bude záviset na řadě faktorů, především na tom, o jaký spor jedná, jaká je úprava obsažená v lex arbitri či zda ustanovení veřejného práva dopadají i na rozhodce.

Řeší-li tedy rozhodce spor, který je úzce spjat s veřejným zájmem, je nutné zvažovat i řadu specifických otázek procesní povahy. Jádrem těchto otázek je vázanost rozhodců rozhodnutími orgánů veřejné moci rozhodujících o veřejnoprávní věci. Nejedná se však o otázku jedinou.

ABSTRACT

International commercial arbitration is still the preferred method of resolving disputes arising out of international commercial transactions. This does not, however, mean that it does not face new challenges. One of these challenges is the issue whether international commercial arbitration is appropriate and applicable even where it also affects public interests. Although this issue is more closely related to international investment arbitration, it is also relevant in the field of international commercial arbitration.

A public interest can be understood as a general interest contrary to an individual interest. The contradiction between public interests and individual interests is also reflected in the division into private and public law, although this division may not be so clear at present.

In the case of public authorities, including national courts, there is no doubt that they are obliged to protect and enforce public interests. What is the situation in international commercial arbitration? To put it simply, international commercial arbitration is the method of dispute resolution whereby parties choose a private individual or individuals to whom they allow to resolve a dispute between them. The result is an arbitral award which has essentially the same effects as court judgment. Strictly speaking, a dispute between parties is resolved outside the reach of a state, apart from the auxiliary and supervisory functions of national courts.

The primary and original purpose of international commercial arbitration is to protect individual interests of parties to arbitration. The role of arbitrators is primarily to resolve the dispute between the parties. However, with the growing number of arbitrable disputes, the disputes affecting public interests may also be resolved in international commercial arbitration. Thus, there is a clear tension between the protection of the individual interests of the parties to the dispute and public interests. It is therefore necessary to ask what role public interests play in international commercial arbitration. Whether international commercial arbitration offers and should offer protection to public interests and, if so, where and how.

The aim of this thesis was to analyze the role of a public interest in international commercial arbitration, in other words, the impact of a public interest on the existence and course of arbitration and on the enforceability of arbitral awards. The thesis aimed to confirm or refute the following statement: Although international commercial arbitration primarily serves to protect individual interests of parties to arbitration, the resolution of disputes affecting public interests is not in direct conflict with the nature of international commercial arbitration.

Speaking of the impact of public interests on international commercial arbitration, the following disputes are currently most frequently considered: disputes requiring the application of competition law, disputes affected by a criminal conduct, in particular disputes affected by bribery and disputes affected by insolvency proceedings. These areas of disputes were also selected for this thesis. The chapters of this thesis try to follow the same logic. The particular issues were analyzed in the context of the selected areas of disputes and from that more general conclusions were drawn.

In order to achieve the main aim the thesis had several partial objectives. The first partial objective was to analyze whether disputes affecting public interests are arbitrable. This part of the thesis aimed to confirm or refute the following statement: At present, it is not possible to equate public interests and non-arbitrability of a dispute. This statement has been confirmed. There is no problem with arbitrability where the dispute concerns only the individual interests of the parties. However, the fact that the dispute also affects the public interest does not automatically mean that it is non-arbitrable. There is no equivalence between non-arbitrability and public interests. Disputes arising out of economic activities involving public interests may also be resolved in arbitration. These include, *inter alia*, private enforcement of competition law (including EU competition law), disputes affected by a criminal conduct (bribery) and disputes affected by insolvency proceedings. However, it should be borne in mind that arbitrability will be assessed according to specific national law and there are still differences between national regulations of arbitrability.

The second partial objective was to analyze whether, in the case of disputes affecting public interests, also the specifics as to the validity and scope of arbitration agreements should be considered. This part of the thesis aimed to confirm or refute this statement: The impact of public interests will not affect the validity of an arbitration agreement due to the existence of the principle of separability. This statement has not been fully confirmed. Due to the principle of separability, the impact of the public interest does not normally affect the validity of the arbitration agreement, but these cases may occur. In the case of disputes requiring the application of competition law, the arbitration agreement itself may, in exceptional circumstances, constitute an anti-competitive act, but only in the context of other provisions of the main contract in which it is contained. In the case of disputes affected by bribery, it is widely accepted that bribery only affects the main contract. The commencement of insolvency proceedings usually does not affect the validity of existing arbitration agreements, but some legal regulations may provide for this possibility.

The third and key partial objective of the thesis was to analyze whether arbitrators are obliged to take public interests into account when deciding on the merits of a dispute. This part of the thesis aimed to confirm or refute the statement: Arbitrators are obliged to take into account public interests when deciding on the merits of a dispute, in particular by being competent and obliged to take into account the effects of overriding mandatory rules. This statement has been confirmed. The arbitrators are competent and obliged to take into account the effects of overriding mandatory rules, not only those which form part of the law applicable to the merits. Under certain conditions, the arbitrators apply both overriding mandatory rules of the state where the arbitration is seated and overriding mandatory rules of a third state. The application of overriding mandatory rules is not the only tool by which arbitrators can take into account public interests when deciding on the merits of the dispute. Other instruments include the power of arbitrators to ascertain the facts of the case or the exceptional possibility to refuse to apply the provisions of the law applicable to the merits conflicting with the public policy of the state where the arbitration takes place.

The fourth partial aim was to analyze the impact of public interests on the course of arbitration. This part of the thesis aimed to confirm or refute the statement: Arbitrators are obliged to take into consideration the proceedings pending before the public authorities and/or their decisions and to deduce from them the consequences for the further course of arbitral proceedings. This statement has not been unequivocally confirmed or refuted. The obligation of the arbitrator to suspend the arbitral proceedings or to be bound by the decision of the public authority will depend on a number of factors, in particular on the nature of the dispute, on the regulation contained in *lex arbitri* or on the fact whether the provisions of public law are also applicable to arbitrators. According to national arbitration laws and arbitration rules, arbitrators usually have wide procedural powers, whose constraints are mandatory rules of *lex arbitri* and party autonomy.

The fifth partial objective was to analyze the impact of public interests on privacy and confidentiality of international commercial arbitration. This part of the thesis aimed to confirm or refute the statement: The presence of public interests may lead to breaking the privacy and confidentiality of international commercial arbitration. This part of the thesis also attempted to confirm or refute the statement: There is currently the public interest in a higher degree of transparency of international commercial arbitration. The first statement has been confirmed only partially. It has been shown that the presence of the public interest can break the duty of the parties or arbitrators to maintain confidentiality, but not the privacy

of arbitral proceedings. The second statement has been again confirmed only partially. At present, there is only the public interest in publication of arbitral awards.

The sixth partial objective was to analyze the role of public interests in court proceedings concerning the annulment and refusal of recognition of arbitral awards. This part of the thesis aimed to confirm or refute statement: National courts are obliged to take into account also public interests when performing control functions over arbitral awards. This statement has been confirmed. However, the duty of national courts is limited to the set of grounds for annulment or refusal to recognize arbitral awards which are interpreted restrictively. Breach of public policy and non-arbitrability play the key role here.

It follows from the above that disputes affecting public interests are and can be resolved in international commercial arbitration. This will then be reflected in a number of questions, especially in the resolution of the merits of the dispute. Although international commercial arbitration still primarily serves to protect the individual interests of the parties to the dispute, the arbitrator is not merely a servant of the parties and public interests are not ignored. In international commercial arbitration, there are instruments by which public interests can be taken into account. This thesis has also shown that international commercial arbitration still has its value in international commercial disputes and that national courts are unable to replace it, although it has a number of weaknesses. With a view to preserve the reputation of international commercial arbitration, arbitral institutions and arbitrators, the risk of circumventing public interests' protection is low. Last but not least, arbitral awards, albeit to a limited extent, are controlled by national courts and arbitrators are at least motivated by an attempt to issue a valid award. The main statement of this thesis has thus been confirmed.

The structure of the thesis corresponds to the set objectives. Chapter 1 is a general one devoted to the definition of international commercial arbitration and its nature. This chapter also contains the part on the role of arbitrators. This general chapter is necessary in order to assess the role of public interests in particular aspects. Chapter 2 deals with the relationship between arbitrability of disputes and public interests. This chapter seeks to define in which areas of disputes and why consideration of the role of the public interest is essential. Chapter 3 deals with the validity and scope of the arbitration agreement with an emphasis on the specifics caused by the presence of public interests. Substantial is Chapter 4, which analyzes the protection of public interests in deciding the merits of a dispute. It focuses on two instruments that can serve to protect public interest. These are overriding mandatory rules and public policy. Chapter 5 deals with the impact of public interest on the conduct of arbitration, with an emphasis on the issue of the impact of proceedings before public

authorities and their decisions. Chapter 6 focuses on the issue of privacy and confidentiality of international commercial arbitration. Chapter 7 then discusses the analysis of the protection of public interests in court proceedings related to arbitral awards.

The basic method of this work is the method of analysis. In some parts of Chapter 1 and the introductory passages of the other chapters, the method of description is used. Induction and deduction methods were also used.